

**DOKUMENT EURÓPSKEJ BANKY
PRE OBNOVU A ROZVOJ**

**STRATÉGIA PRE
SLOVENSKÚ REPUBLIKU**

schválená radou riaditeľov EBRD na jej zasadnutí dňa 6. júla 2004

OBSAH

STRUČNÉ ZHRNUTIE	3
1. PORTFÓLIO BANKY	6
1.1 PREHEAD DOTERAJŠÍCH AKTIVÍT BANKY.....	6
1.2 REALIZÁCIA PREDCHÁDZAJÚCEJ STRATÉGIE PRE KRAJINU	7
1.3 VPLYV PORTFÓLIA BANKY NA TRANSFORMÁCIU EKONOMIKY A POUČENIE Z MINULOSTI.....	7
1.3.1 Dôležitosť a vplyv predchádzajúcich Stratégií pre krajinu na transformáciu ekonomiky.....	7
1.3.2 Finančné výsledky súčasného portfólia.....	9
1.3.3 Mobilizovanie spolufinancovania.....	9
1.3.4 Poučenie z minulosti.....	9
1.4 POMEROVÉ UKAZOVATELE PORTFÓLIA.....	9
2. OPERATÍVNE PROSTREDIE	10
2.1 PROSTREDIE PRE REFORMY - VŠEOBECNE	10
2.2 POKROK V PRECHODE K TRHOVEJ EKONOMIKE A REAKCIA EKONOMIKY	12
2.2.1 Makroekonomické podmienky ovplyvňujúce operácie Banky.....	12
2.2.2 Úspechy a výzvy prechodu k trhovej ekonomike	13
2.3 DOSTUPNOSŤ KAPITÁLU A POŽIADAVKY NA INVESTÍCIE.....	21
3. STRATEGICKÁ ORIENTÁCIA	23
3.1 PRIORITY BANKY NA OBDOBIE REALIZÁCIE STRATÉGIE.....	23
3.2 VÝZVY V JEDNOTLIVÝCH SEKTOROCH A CIELE BANKY	24
3.2.1 Podnikový sektor	24
3.2.2 Finančný sektor	25
3.2.3 Sektor energetiky.....	26
3.2.4 Infraštruktúra a životné prostredie.....	27
4. ĎALŠIE MEDZINÁRODNÉ FINANČNÉ INŠTITÚCIE A MULTILATERÁLNI PRISPIEVATELIA	28
4.1 EURÓPSKA ÚNIA (EÚ).....	28
4.2 MEDZINÁRODNÝ MENOVÝ FOND (MMF).....	28
4.3 SVETOVÁ BANKA (SB)	29
4.4 MEDZINÁRODNÁ FINANČNÁ SPOLOČNOSŤ (IFC)	29
4.5 EURÓPSKA INVESTIČNÁ BANKA (EIB)	30
PRÍLOHA 1: ČISTÉ KUMULOVANÉ HODNOTY PRIEMYSLU PODĽA ODVETVÍ	31
PRÍLOHA 2: BILATERÁLNA FINANČNÁ PODPORA	32
PRÍLOHA 3: POLITICKÉ A SOCIÁLNE ZHODNOTENIE	34
PRÍLOHA 4: MAKROEKONOMICKÉ PODMIENKY	38
PRÍLOHA 5: VYBRANÉ EKONOMICKÉ UKAZOVATELE	43
PRÍLOHA 7: ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	53

STRUČNÉ ZHRNUTIE

Slovenská republika naďalej spĺňa podmienky stanovené v Článku 1 Zakladajúcej zmluvy EBRD. Slovenská republika urobila značný pokrok v procese prechodu k trhovému hospodárstvu pri odhadovaných 80 až 90 percentách hospodárskych činností v súkromných rukách, vysokom stupni cenovej liberalizácie, otvorenom režime zahraničného obchodu a neexistujúcich vážnejších prekážkach pre zahraničné investície. Po rokoch významných reforiem a zmien vstúpila Slovenská republika 1. mája 2004 do EÚ.

Na jeseň 1998 sa dostala k moci proreformne orientovaná vláda (zložená z) viacerých strán, čím sa začal rad významných reforiem, vrátane reformy bankového sektora, reštrukturalizácie podnikov a reformy energetického sektora. Nová vláda zvolená v septembri 2002 pokračovala vo výrazných reformách, vrátane reformy daní (19 percentná rovná daň z príjmov fyzických a právnických osôb), reformy zákonníka práce, ktorá zaviedla viac flexibility a dôchodkovej reformy, ktorá zvýšila zákonom stanovený vek odchodu do dôchodku a zaviedla druhý dôchodkový pilier. Rast HDP bol najvyšší spomedzi všetkých stredoeurópskych krajín, na úrovni 4, 4 percenta v r. 2002, podnietený zvýšenou spotrebou a 4, 2 percenta v r. 2003 v dôsledku nárastu exportu. Významné boli PZI so 4 miliardami USD v r. 2002 v dôsledku rozsiahlej privatizácie, ktoré v r. 2003 klesli mierne pod 600 miliónov USD. Rast HDP a PZI prispeli k zníženiu miery nezamestnanosti, ktorá sa niekoľko rokov pohybovala okolo 20 percent a poklesla na 17 percent v roku 2003.

Ambíciou vlády po vstupe do EÚ je dokončiť svoju reformnú agendu, splniť Maastrichtské kritériá a vstúpiť do eurozóny a vytvoriť priaznivé prostredie pre podniky, ktoré umožňuje udržateľný rast a vysokú úroveň PZI.

Napriek všetkým týmto pozitívnym udalostiam, Slovenská republika stále stojí pred množstvom výziev. Kľúčové oblasti zahŕňujú fiškálnu konsolidáciu, dôchodkovú reformu a reformu zdravotníctva, financovanie školstva, infláciu, korupciu a uplatňovanie zákona. Úspešné vysporiadanie sa s týmito otázkami si bude vyžadovať vysokú úroveň politickej stability a konzistentnosť v prístupe. Ďalšie výzvy v oblastiach, ktorými sa EBRD môže a bude zaoberať a ovplyvňovať ich, sú medzi iným:

- **MSP:** Vláda a jej agentúry ako aj banky si uvedomujú dôležitosť sektora MSP. Naďalej však potrebuje pritiahnúť viac pozornosti z hľadiska pre nich dostupných finančných nástrojov a zlepšenia prostredia, v ktorom pôsobia.
- **Privatizácia:** Parlament schválil ďalšiu privatizáciu mnohých strategických podnikov, vrátane Slovenských elektrární a spoločností pre distribúcie elektrickej energie. Vláda teraz potrebuje implementovať upravenú privatizačnú stratégiu.
- **Použitie fondov EÚ:** Boli zavedené nevyhnutné inštitucionálne štruktúry na implementáciu Štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu. Dobrý priebeh projektov a dostupnosť spoločného financovania umožní Slovensku naplno využiť fondy EÚ ihneď ako program začne.

- **Regionálne nerovnováhy/Infraštruktúra:** Vláda si uvedomuje, že bude musieť urýchliť implementáciu infraštruktúrnych projektov, ak chce posilniť menej rozvinuté regióny Slovenska, ale bude musieť zväžiť modely Partnerstva verejného a súkromného sektora na dosiahnutie ich urýchlenia.

Aktivity Banky v Slovenskej republike významne vzrástli odkedy bola schválená posledná stratégia pre krajinu. Banka poskytla prostriedky na projekty v objeme 119,7 miliónov EUR v roku 2002 a 137,3 miliónov EUR v roku 2003. Transformačný účinok Banky bol významný pri podpore MSP prostredníctvom poskytovania úverových línií pre banky a lízingové spoločnosti, pri poskytovaní podpory fondom spojeným s majetkovou účasťou a spoločnostiam v privatizácii (Slovenská poisťovňa; ZSE). Príspevok Banky v sektore infraštruktúry zostal nevýrazný kvôli dostupnosti iných zdrojov financovania, obmedzenému rozsahu komunálnych projektov a pretrvávajúcej reštrukturalizácii vo vodárenskom sektore.

V očakávaní kľúčových výziev transformácie a s ohľadom na a na zásadu doplnkovosti je cieľom Banky rozšíriť svoje činnosti, zamerané na nasledovné priority:

- V **podnikovom sektore** bude Banka (i) naďalej aktívne podporovať reštrukturalizáciu a konsolidáciu miestneho súkromného sektora súbežne so strategickými investormi alebo prostredníctvom fondov rizikového kapitálu, (ii) podporovať priame zahraničné investície v regiónoch s vyššou nezamestnanosťou, obzvlášť pri projektoch na zelenej lúke a v jestvujúcich výrobných priestoroch, ako aj projektoch cestovného ruchu a (iii) naďalej podporovať MSP, vrátane MSP podnikajúcich v odvetví poľnohospodárstva nepriamo prostredníctvom finančných sprostredkovateľov. Všetky iniciatívy v podnikovom sektore budú mať za cieľ zníženie regionálnych nerovnováh.
- Vo **finančnom sektore** bude Banka (i) zväčšovať objem a spektrum financovania a záručných nástrojov pre miestne banky a lízingové spoločnosti na podporu MSP, obcí a poľnohospodárskych podnikov (ii) investovať do fondov spojených s majetkovou účasťou a (iii) podporovať rozvoj druhého dôchodkového piliera.
- V **sektore energetiky** bude Banka (i) podporovať potenciálnych investorov v súvislosti s privatizáciou Slovenských elektrární, (ii) podporovať dokončenie privatizácie spoločností na distribúciu elektrickej energie, (iii) spolupracovať s projektantmi neštátnych elektrární a (iv) usilovať sa rozvíjať projekty šetrenia elektrinou pre spoločnosti, obce a ďalšie verejné subjekty.
- V oblasti **infraštruktúry** bude Banka (i) podporovať obce a vodárne pri získavaní prístupu k financovaniu z grantových programov EÚ prostredníctvom spolufinancovania infraštruktúrnych a environmentálnych projektov (voda, pevný odpad, mestská doprava) a poskytovať facility podporované EÚ miestnym bankám pre malé obce, (ii) podporovať vyčlenenie environmentálnych služieb z priemyslu, (iii) brať ohľad na reštrukturalizáciu dvoch železničných spoločností a (iv) preskúmať rozsah financovania cestnej infraštruktúry prostredníctvom partnerstiev verejného a súkromného sektora. Vytváraním optimálnych štruktúr financovania pre klientov bude úzko spolupracovať s EIB a EÚ ako aj s miestnymi bankami a podporovaním projektov sa bude usilovať o zníženie regionálnych nerovnováh.

ZOZNAM SKRATIEK

EK	Európska komisia
EFSAL	(Enterprise and Financial Sector Adjustment Loan) Vyrovnávacia pôžička pre podnikový a finančný sektor
EIB	Európska investičná banka
ESCO	(Energy Service Company) Spoločnosť pre energetické služby
EÚ	Európska únia
EUR	Euro
PZI	priame zahraničné investície
FIAS	(Foreign Investment Advisory Service) Poradenská služba pre zahraničné investície
HDP	hrubý domáci produkt
HSMS SECAL	(Health Sector Modernisation Support Sectoral Adjustment Loan) Sektorová vyrovnávacia pôžička pre podporu modernizácie zdravotníctva
IFC	(International Financial Corporation) Medzinárodná finančná spoločnosť
ILO	(International Labour Organisation) Medzinárodná organizácia práce
MMF	Medzinárodný menový fond
IPPC	(Integrated Pollution and Prevention Control) Integrovaná kontrola znečisťovania a (jeho) predchádzania
NATO	(North Atlantic Treaty Organisation) Severoatlantická aliancia
OECD	(Organisation for Economic Cooperation and Development) Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj
PPP	(Public- Private Partnership) Partnerstvo verejného a súkromného sektora
URSO	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví
SEPS	Slovenská elektrizačná prenosová sústava
SKK	slovenská koruna
MSP	malé a stredné podniky
SPP	Slovenský plynárenský priemysel, a.s.
USD	americký dolár
DPH	daň z pridanej hodnoty
VUB	Všeobecná úverová banka, a.s.
SB	Svetová banka
ZSE	Západoslovenská energetika, a.s.

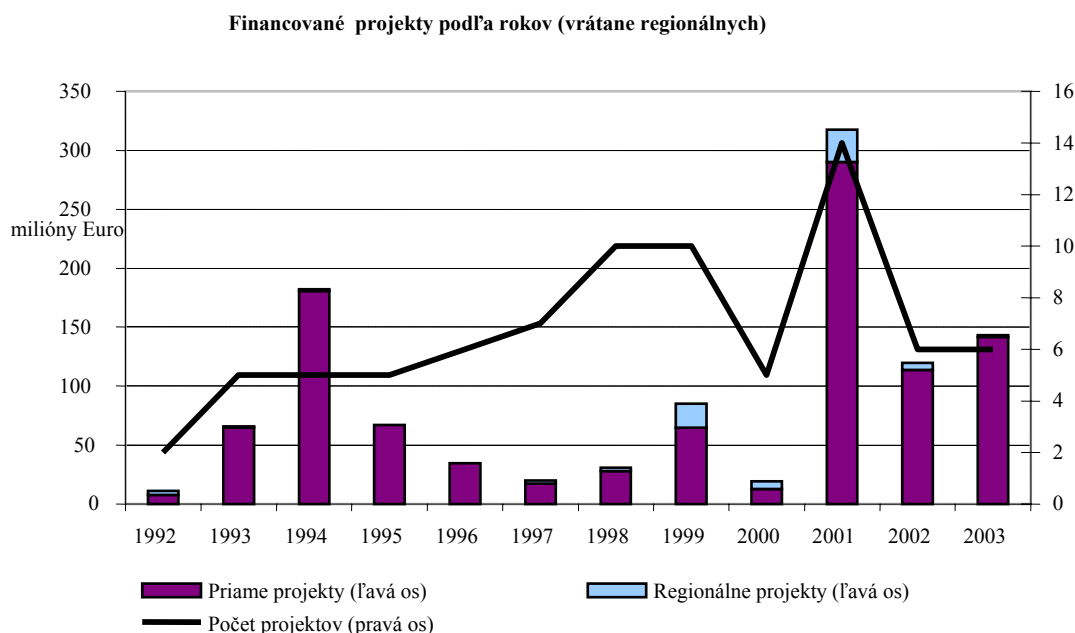
1. PORTFÓLIO BANKY

1.1 Prehľad doterajších aktivít Banky

Banka bola aktívnym účastníkom procesu prechodu Slovenska na trhové hospodárstvo, tým že financovala hlavne projektov súkromného sektora v rámci širokého spektra hospodárskych odvetví. Do konca r. 2003 poskytla Banka 1. 011,9 milióna EUR, čo predstavuje 4,5 percenta celkových záväzkov Banky. Podrobnosti o poskytnutých financiách Banky podľa odvetví a na určitý projekt podľa opodstatnenia projektu vid' Prílohy 1 a 2.

Graf 1 znázorňuje činnosť EBRD na Slovensku z hľadiska počtu projektov a prostriedkov podpísaných EBRD Slovensku od r. 1992. Ako ukazuje Graf, činnosť EBRD významne zintenzívnena od r. 2001, pri (úrovni) 348,8 milióna EUR, 119,7 milióna EUR a 137,3 milióna EUR poskytnutých prostriedkov v rokoch 2001-2003.

Graf 1:

Súčasnú portfólio je 679,9 milióna EUR alebo 4,6 percenta celkového portfólia Banky. Pomer štátom nezaručených a zaručených investícií je 99 percent a pomer investícií do súkromných a verejných projektov predstavuje 83 percent. V porovnaní s r. 2001 poklesli oslabené aktíva, v dôsledku čoho bol pomer finančných k prevádzkovým aktívam 95 percent. 40 percent portfólia súvisí s finančnými inštitúciami, čo odzrkadľuje významnú úlohu Banky pri privatizácii slovenského finančného sektora a poskytnutia finančnej facility EÚ/EBRD pre MSP bankám a lízingovým spoločnostiam. Významná bola účasť EBRD v energetickom odvetví s 34 percentami celkového portfólia. Úloha Banky v infraštruktúre (doprava, komunálna a environmentálna infraštruktúra) zostala okrajová.

1.2 Realizácia predchádzajúcej stratégie pre krajinu

V priebehu r. 2002 a 2003 odsúhlasila Banka 12 projektov, z ktorých tri boli regionálne projekty príslušné pre Slovenskú republiku.

V **podnikovom sektore** bolo cieľom podporovať reštrukturalizáciu spoločností a podporovať investície na zelenej lúke. – Banka bola nápomocná pri zakladaní fondu na konsolidáciu, zameraného na reštrukturalizáciu miestnych spoločností (doposiaľ jedna investícia) a investovala spoločne s talianskym sponzorom do chemického závodu na severnom Slovensku.

Vo **finančnom sektore** má Banka v úmysle podporovať MSP a napomáhať rozvoj nebankových finančných inštitúcií. – Banka poskytla viacero úverových liniek bankám a lízingovým spoločnostiam a investovala kmeňový kapitál do najväčšej slovenskej poisťovacej spoločnosti spoločne s nemeckým sponzorom ako aj do vyššie spomínaného fondu na konsolidáciu.

V **energetike** bolo cieľom Banky podieľať sa na privatizácii spoločností na distribúciu elektrickej energie a podporovať súkromných investorov, obzvlášť v súvislosti s rozvojom neštátnych elektrární. Banka kúpila 9 percentný podiel v západoslovenskej energetickej spoločnosti. Počas tohto obdobia neboli postavené žiadne nové elektrárne napriek tomu, že existujú určité takéto iniciatívy.

V **infraštruktúre** chcela Banka docieľiť väčší efekt, ale nemohla tak urobiť z dôvodu (i) dostupnosti iných zdrojov financovania (EIB a komerčné banky), (ii) nízkeho rozsahu komunálnych projektov ako aj finančnej situácie obcí a (iii) pretrvávajúcej reštrukturalizácii regionálnych vodárenských spoločností, ktorá nedovoľovala pokračovať v projektoch. Avšak nové zameranie na modely partnerstiev verejného a súkromného sektora ako aj rozvíjajúce sa vodárenské odvetvie môžu v budúcnosti priniesť isté možnosti.

1.3 Vplyv portfólia Banky na transformáciu ekonomiky a poučenie z minulosti

1.3.1 Dôležitosť a vplyv predchádzajúcich Stratégií pre krajinu na transformáciu ekonomiky

Banka zhodnotila dôležitosť a vplyv predchádzajúcich Stratégií pre krajinu na transformáciu ekonomiky Slovenska nasledovne:

▪ **Finančný sektor**

Banka stanovila príslušné priority pre finančný sektor na desaťročné obdobie, t.j. nízku prioritu medzi r. 1994 a 1996 a zvyšujúcu sa v nasledujúcich rokoch. V r. 2001 Banka dokázala napomáhať rozvoj procesu privatizácie prostredníctvom svojej účasti v Slovenskej sporiteľni, VUB a Unibanke. V rokoch 2001-2003 povolila niekoľko finančných facilití EÚ/EBRD pre MSP. V spojitosti s nebankovými finančnými inštitúciami sa podieľala na dôchodkovom fonde (r. 2000) a získala akcie Allianz Slovenská poisťovňa (r. 2003). Banka sa taktiež podieľala na niekoľkých fondoch spojených s majetkovou účasťou (zväčša regionálnych s výnimkou Fondu pre rast hodnoty – fondu zameraného na reštrukturalizáciu slovenských spoločností). Pomocou týchto projektov dosiahla v bankovom sektore dobrý a v nebankovom finančnom sektore uspokojivý vplyv na prechod k trhovej ekonomike.

- **Podnikový sektor**

V podnikovom sektore Banka stanovila viac-menej správne priority, t. j. vysokú prioritu na začiatku a potom znižujúcu sa. Významné všeobecné priemyselné projekty zahŕňujú Slovalco (1994), Bučinu (1998), Aquachemiu (2000) a rozličné investície Slovenského poprivatizačného fondu. V oblasti nehnuteľností Banka financovala Polus Centre, významné obchodné stredisko a kancelárske priestory. V odvetví poľnohospodárstva bol v r. 1998 úspešne zavedený program na odber obilia. Banka sa taktiež zúčastnila na dvoch programoch v telekomunikáciách (Slovak Telecom a prevádzkovateľ a mobilných služieb Globtel). Transformačný účinok je uspokojivý s výnimkou poľnohospodárstva, kde je vyšší v dôsledku inovatívneho programu na odber obilia.

- **Energetika a infraštruktúra**

Dôležitosť strategických priorít v rozličných stratégiách pre krajinu možno pokladať za uspokojivú. Významné projekty v sektore energetiky a prírodných zdrojov zahŕňujú rafinériu ropy Slovnaft (1995); projekty na úsporu energie (Dalkia a Landis&Gyr ESCO); účasť Banky na emisii dlhopisov pre SPP, Slovenskú plynárenskú spoločnosť (1999); reštrukturalizačný úver verejnej elektrárenskej spoločnosti Slovenské elektrárne (2002) a napokon finančnú akvizíciu 9 percent v západoslovenskej spoločnosti na distribúciu elektrickej energie. V oblasti dopravy, komunálnej a environmentálnej infraštruktúre je činnosť obmedzená na jediný samostatný cestný projekt (1993) a malý projekt vykurovania (1996). Transformačný účinok je rozličný v rôznych podsektoroch, ale pohybuje sa v rozmedzí od dobrého pri energetickej efektívnosti po okrajový pri doprave.

- **Celkové zhodnotenie a rating**

Priority vyjadrené v rozličných stratégiách všeobecne zodpovedajú podnikateľským príležitostiam. V spojitosti s implementáciou Stratégií Banka implementovala investičné priority vyjadrené v stratégiách dobre, ale mohla viesť intenzívnejší politický dialóg. Transformačný účinok bol dobrý v sektoroch ako bankovníctvo, poľnohospodárstvo a energetická efektívnosť a uspokojivý vo väčšine iných sektorov.

- **Odporúčania pre budúce Stratégie**

Okrem iného sa odporúča, aby (i) Stratégia bola presnejšie cielená z hľadiska okamžitých zásahov a na oblasti politického dialógu a (ii) mala by pre každý sektor naznačovať ako budúce projekty súvisiace s technickou spolupracou a návrhy na politický dialóg podporujú strategickú orientáciu. Týmito bodmi sa zaoberajú tam, kde je to relevantné, Časť 3.1 a ďalšie príslušné Časti.

1.3.2 Finančné výsledky súčasného portfólia

Slovenský rating portfóliového rizika bol 4,72 v r. 2003, klesnúc z 4,85 v roku 2002. Tento rating je priaznivý v porovnaní s ratingom rizika strednej Európy 5,02 v r. 2003 a 5,03 v roku 2002.

1.3.3 Mobilizovanie spolufinancovania

Okrem svojich vlastných investícií pomohla Banka v období 1992-2003 zmobilizovať ďalších 2.153 milióna EUR zo spoločného investovania, čo predstavuje (investičný) multiplikátor 3,1 (celkové náklady na projekty/prostriedky poskytnuté EBRD). Celková hodnota projektov, na ktorých sa zúčastnila EBRD, je 3.164 milióna EUR. V r. 2001 bol spolufinancovaný úver pre chemický podnik Aquachemia a v r. 2002 reštrukturalizačný úver pre Slovenské elektrárne. V r. 2003 nebolo zaznamenané žiadne spolufinancovanie v dôsledku zamerania EBRD na majetkovú účasť.

1.3.4 Poučenie z minulosti

- Banka sa stretla s ťažkosťami pri projektoch, ktorých sa nezúčastňovali strategickí investori zo Západu.(napr. Bučina, investície do Slovenského poprivatizačného fondu) kvôli nedostatku transparentnosti, dobrého podnikového riadenia a zásad podnikateľského správania. V priebehu procesu posudzovania Bankou musia byť kriticky posúdené manažérske know-how a zručnosť manažérskych tímov pri reštrukturalizácii a je nevyhnutné náležite sa zaoberať akýmkoľvek zisteným nedostatkom. Avšak dokonca aj pri projektoch, na ktorých sa zúčastňujú zahraniční strategickí investori, sa môžu vyskytnúť problémy (napr. Aquachemia).
- Pri privatizačných dohodách je potrebné analyzovať politické riziká a prekážky. Politické faktory môžu blokovat' dobré riadenie. Zachovávanie dobrého riadenia treba dojednať v dokumentácii (napr. Slovnaft).
- Financovanie prevodom výnosu z budúcej produkcie a obmedzovanie (účelu) spoločností zo strany stratových konglomerátov je uskutočniteľné za účasti zahraničného partnera.
- Majetková účasť EBRD môže poskytnúť výhody zahraničným partnerom v rozličných sektoroch (napr. Norsk Hydro; Allianz; E.ON, Erste Bank; Unicredito), či už z hľadiska politickej stability, alebo zdieľania rizika. Aktívna účasť EBRD na úrovni vedenia prispieva k vysoko kvalitnej rozprave.
- V súvislosti s finančnou facilitou EÚ/EBRD pre MSP mala práca poradcov zabezpečených EBRD značný vplyv na zriadenie odborov pre MSP, vytvorenie bodovacích systémov a zabezpečenie výškolenia (napr. VUB).

1.4 Pomerové ukazovatele v portfóliu

- Pomer štátom nezaručených a zaručených investícií je 99 percent. Jediný zaručený úver je úver na Medzinárodný cestný koridor z r.1993.
- Pomer súkromných a verejných investícií je 83 percent. Dve operácie v štátnom sektore sa viažu k reštrukturalizačnému úveru pre Slovenské elektrárne a podielu Banky v spoločnosti na distribúciu elektriny ZSE, ktorá je naďalej v 51 percentnom štátnom vlastníctve.

2. OPERATÍVNE PROSTREDIE

2.1 Prostredie pre reformy - všeobecne

▪ **Politické pozadie**

Slovenská republika naďalej spĺňa podmienky stanovené v Článku 1 Zakladajúcej zmluvy EBRD. Bola nezávislým štátom od rozdelenia Českej a slovenskej federatívnej republiky v r. 1993. Slovenská republika je pluralitnou demokraciou s deľbou moci medzi prezidentom voleným občanmi a parlamentom so 150 členmi. V máji 1999 porazil Rudolf Schuster bývalého premiéra Vladimíra Mečiara v prvých priamych prezidentských voľbách. V druhom kole prezidentských volieb v r. 2004, ktoré sa konali 17. apríla, vyhral Ivan Gašparovič s 59,9 percentami hlasov a pri 43,5 percentnej účasti voličov, porazil Vladimíra Mečiara. Proreformne orientovaná vláda na čele s premiérom Mikulášom Dzurindom bola znovu zvolená po parlamentných voľbách v r. 2002. Nasledujúce parlamentné voľby sú naplánované na september 2006. Slovenská ústava ustanovuje nezávislé súdnictvo. Avšak v súdnictve pretrváva závažná korupcia a neefektívnosť.

▪ **Regionálna integrácia**

Slovensko bolo v decembri 1999 pozvané začať prístupové rokovania s Európskou úniou. Po úspešnom ukončení prístupových rokovaní so Slovenskom 13. decembra 2002 bolo Slovensko spolu s ďalšími deviatimi kandidátskymi štátmi pozvané v decembri 2002 vstúpiť do EÚ. Zmluva o vstupe bola podpísaná dňa 16. apríla 2003. V referende, ktoré sa konalo 16-17. mája 2003 schválili slovenskí voliči členstvo v EÚ, keď 92 percent hlasovalo za členstvo. Účasť voličov bola 52 percent, tesne nad 50 percentami potrebnými, aby bolo referendum platné. Slovensko vstúpilo do EÚ 1. mája 2004. V novembri 2002 bolo Slovensko pozvané vstúpiť do NATO. V apríli 2003 ratifikoval parlament vstup Slovenska do NATO, do ktorého Slovensko vstúpilo v apríli 2004. Bilaterálne vzťahy Slovenska s jeho susedmi zostávajú stabilné.

▪ **Otázky podnikateľskej etiky**

Na Slovensku je organizovaný zločin vážnym problémom – predovšetkým kvôli široko komentovaným prepojeniam medzi Mečiarovou vládou do r. 1998 a kriminálnymi skupinami. Podľa Komplexnej monitorovacej správy o pripravenosti Slovenska na členstvo v EÚ zverejnenej v októbri 2003, existuje u verejnosti a odborníkov rozvinuté vnímanie korupcie rozšírenej na Slovensku a malo by byť prioritou vysporiadať sa s ňou. Ako najviac postihnuté oblasti sa javia sektor zdravotníctva, školstvo, polícia a súdnictvo. Zločiny v podnikateľskej oblasti sú podľa tejto správy na Slovensku špecifickým problémom a pre podnikateľskú klímu je stále do istej miery charakteristická právna neistota. Správa kladie dôraz na potrebu prísneho presadzovania existujúcich predpisov, ale taktiež poznamenáva, že povedomie o potrebe bojovať proti korupcii – okrem iného aj v médiách – vzrastá. V r. 1999 bol vypracovaný Národný program boja proti korupcii a po ňom nasledoval Akčný plán. Implementácia práve prebieha, ale pokrok sa zdá byť pomalý. Podľa vlády boli uskutočnené tri štvrtiny konkrétnych aktivít alebo sa im do veľkej miery venovala pozornosť, mnohé navrhované aktivity sa však javia ako nekonkrétne.

Slovensko sa umiestnilo na 58. mieste (spolu s Kolumbiou, Chorvátskom, El Salvadorom a Peru) v indexe vnímania korupcie Transparency International za r. 2003,

ktorý obsahuje 133 krajín. V r. 2002 sa Slovensko umiestnilo na 52. mieste zo 102 krajín (spolu s Českou republikou a Litvou). Index, ktorý vychádza zo 14 prieskumov od siedmich nezávislých inštitúcií odráža vnímanie podnikateľov, akademických pracovníkov a analytikov v danej krajine. Zameriava sa na korupciu týkajúcu sa štátnych úradníkov a neodráža tajné platby na financovanie politických kampaní, spoluvinu bánk na praní špinavých peňazí alebo podplácanie zo strany mnohonárodných spoločností.

▪ **Právne prostredie**

Slovenská republika urobila podstatné reformy vo svojej právnej sústave, ktoré viedli k zlepšeniu právneho a podnikateľského prostredia v krajine. V máji 2004 sa Slovenská republika stala členom EÚ a harmonizácia s legislatívou EÚ je takmer dokončená. Krajina robí naďalej pokroky v ďalšej konsolidácii a prehlbovaní stability svojich inštitúcií garantujúcich demokraciu, právny poriadok a ľudské práva. Avšak naďalej je potrebné úsilie zaoberať sa nedostatkami, ako napríklad korupciou, nadmernou byrokraciou a nekonzistentnosťou v legislatíve.

Slovenská republika je parlamentnou demokraciou, kde je uznávané rozdelenie moci a nezávislosť súdnictva. Súdnictvo je právne nezávislé a v poslednom čase sa urobili zlepšenia na konsolidáciu de facto nezávislosti sudcov. Takéto zlepšenia vzbudili určitú dôveru podnikateľskej obce v súdny systém. Avšak neefektívnosť a korupcia v súdnictve naďalej spôsobujú vážne znepokojenie. Pokiaľ ide o osobné slobody a ľudské práva, Slovenská republika je pokladaná za jednu z tranzitívnych krajín, ktorým sa darí lepšie, čo pozitívne ovplyvňuje ekonomické a právne reformy v krajine.

Krajina naďalej vyvíja úsilie o podporovanie investícií a vytrvalo zlepšuje svoju medzinárodnú dôveryhodnosť v oblasti priamych zahraničných investícií. Jednou z najdôležitejších iniciatív bola nedávna daňová reforma, s účinnosťou od 1. januára 2004, ktorá zaviedla jednotnú daň z príjmov pre fyzické a právnické osoby na úrovni 19 percent. Okrem toho rozdelenie dividend a rozdelenie likvidačných zostatkov tak z domácich ako aj zo zahraničných spoločností už viac nepodlieha slovenskej dani. Ďalšou hlavnou udalosťou v legislatíve bolo prijatie novely Občianskeho zákonníka ohľadom zabezpečených transakcií, pripraveného za pomoci Banky, ktorá zavádza najpokrokovejší rámec pre zabezpečený úver zo všetkých krajín v Európe s účinnosťou od r. 2003. Momentálne je možné zabezpečiť akékoľvek aktívum, ktoré je spôsobilé na prevod a môžu byť zabezpečované všetky druhy pohľadávok. Vznik zabezpečenia je jednoduchý a rýchly a je zverejnený prostredníctvom registrácie. Ďalšie zlepšenia zahrňujú novú legislatívu ohľadom investičných stimulov a zmeny v Obchodnom zákonníku, ktoré zavádzajú lepšie opatrenia ohľadom podnikového riadenia. Devízová legislatíva krajiny bola ešte viac liberalizovaná a novým Zákonom o účtovníctve, účinným od r. 2003, sa harmonizovali slovenské účtovné štandardy s predpismi EÚ ako aj s Medzinárodnými účtovnými štandardmi a zaviedol sa nový koncept verného a pravdivého zobrazovania účtovných údajov a oceňovania určitých aktív.

Proces privatizácie je takmer dokončený a v r. 2003 parlament schválil legislatívu, ktorá formálne zrušila Ministerstvo pre privatizáciu. Od r. 2004 sú mnohé aktíva zostávajúce v štátnom vlastníctve, ktoré boli predtým považované za strategické, kvalifikované na predaj.

▪ **Životné prostredie**

Slovenská republika dosiahla značné zjednotenie s *acquis* EK v oblasti životného prostredia, hoci si naďalej potrebuje osvojiť veľké množstvo vládnych nariadení, za účelom dokončenia prechodu prakticky vo všetkých oblastiach. Smernice o kvalite vzduchu, Integrovaná kontrola znečisťovania a (jeho) predchádzania, Systémy environmentálneho manažmentu a niektoré smernice o odpadoch (chemikáliách a recyklácii motorových vozidiel, správe odpadov, odpadoch z obalov a podzemných skládkach odpadu) boli transponované v r. 2003. V r. 2004 sa transponujú smernice o vodárstve a smernice pre uľahčenie obchodovania s emisiami. Slovenská republika urobila prednedávnom určitý pokrok zavedením nových predpisov v chránených prírodných oblastiach. (Vid' Príloha o životnom prostredí)

Prvé obchodovanie s emisiami skleníkových plynov na základe Kyotského protokolu uskutočnila Slovenská republika s významnou japonskou obchodnou organizáciou (keiretsu).

2.2 Pokrok v prechode k trhovej ekonomike a reakcia ekonomiky

2.2.1 Makroekonomické podmienky ovplyvňujúce operácie Banky

▪ **Produkcia**

Celková produkcia sa za posledné dva roky podstatne zvýšila o 4,4 percenta v r. 2002 a o 4,2 percenta v r. 2003, čo spôsobilo, že Slovenská republika bola najrýchlejšie rastúcim hospodárstvom v strednej Európe. Rast HDP by mal v r. 2004 a v strednodobom horizonte zostať na alebo nad svojou súčasnou úrovňou. V r. 2003 bolo zaznamenané adekvátne opätovné vyrovnanie rastu, keďže čistý export viac ako len kompenzoval stagnujúcu súkromnú a verejnú spotrebu a klesajúce produktívne investície, zatiaľ čo v r. 2002 bol rast podnietený rýchlym nárastom príjmov domácností a verejných výdavkov pred parlamentnými voľbami.

▪ **Inflácia**

Celková inflácia zostala v r. 2002 utlmená pri 3,3 percenta kvôli relatívne reštriktívnej menovej politike a odloženému zvyšovaniu regulovaných cien. Podstatne vzrástla v r. 2003, kedy dosiahla v priemere 8,5 percenta, čím nasledovala významné zvýšenie regulovaných cien a spotrebných daní. V r. 2004 by mala inflácia klesnúť iba mierne v dôsledku ďalšieho zvyšovania cien a zjednocovania sadzby DPH, ale očakáva sa, že sa do r. 2007 znovu vráti na úroveň podľa Maastrichských kritérií, ak bude potvrdená neprítomnosť akýchkoľvek účinkov druhého kola zvyšovania cien a daní, ktoré je už zreteľné.

▪ **Fiškálny deficit**

Ambiciózna stratégia fiškálnej konsolidácie sa začala v r. 2003 s cieľom splniť Maastrichtské kritérium do r. 2006. Zatiaľ čo v r. 2002 dosiahol fiškálny deficit 5,7 percenta HDP, v r. 2003 bol znížený na 3,6 percent, pod oficiálny cieľ 5 percent, čiastočne vďaka mimoriadnym úsporám na výdavkoch a nedaňových príjmoch. Cieľ 3,9 percenta na r. 2004 sa zdá byť dosiahnuteľný, zatiaľ čo dopracovanie sa k cieľu dosiahnutia Maastrichtskej úrovne do r. 2007 môže byť trochu menej isté. Faktom je, že napriek tomu, že bol zahrnutý medzi tieto ciele, dopad dôchodkovej reformy by mohol

vyústiť do väčšieho nárastu výdavkov ako vládou očakávané 1 percento HDP, v závislosti od toho, koľko pracovníkov sa rozhodne pre dôchodkové fondy.

▪ **Deficit bežného účtu**

V r. 2002 zostal deficit bežného účtu na veľmi vysokej úrovni 8 percent HDP druhý po sebe idúci rok, kvôli neudržateľnému deficitu obchodnej bilancie, ktorý sa blížil k 10 percentám HDP v dôsledku rýchle rastúcich čistých importov, podnietených stabilným domácim dopytom. V r. 2003 pôsobivý prudký nárast v exporte reálne o 22,6 percenta súbežne s plánom úsporných opatrení implementovaným ihneď po parlamentných voľbách, ktoré sa konali v septembri 2002, mali za následok významné zmeny, keďže deficit bežného účtu klesol pod 1 percento HDP.

2.2.2 Úspechy a výzvy prechodu k trhovej ekonomike

- Slovenská republika dosiahla v uplynulom desaťročí silný i keď nerovnomerný pokrok v transformačných reformách s výrazným zrýchlením za posledné dva roky. Dôležité liberalizačné reformy, ako napríklad liberalizácia cien, liberalizácia obchodu a výmenného kurzu ako aj malá privatizácia boli úspešne implementované na začiatku deväťdesiatych rokov. V období medzi r. 1994 a 1998 sa reformné úsilie spomalilo, keďže vláda, okrem iných opatrení, zrušila druhé kolo kupónovej privatizácie a čiastočne ju nahradila predajmi za zníženú cenu miestnym investorom s dobrými konexiami. Nekonzistentná ekonomická politika, administratívne zásahy v podnikovom sektore, s tým súvisiace poskytovanie pôžičiek, nedostatok strategických investorov v privatizovaných spoločnostiach a neadekvátna, slabo presadzovaná legislatíva a regulačný rámec mali za následok neplnenie záväzkov a bankroty veľkých spoločností vrátane spoločností v bankovom sektore. Silný rast produkcie prevyšujúci 4 percentá v r. 1994 – 1998 bol podnecovaný rozsiahlymi investíciami do infraštruktúry, financovanými drahými krátkodobými úvermi. V dôsledku toho bola ohrozená makroekonomická stabilita pri fiškálnych deficitoch, presahujúcich 5 percent HDP a deficitoch bežného účtu dosahujúcich okolo 10 percent HDP medzi r. 1996 a 1998.
- Zmeny vo vláde v r. 1998 viedli ku zvratu jednak v makroekonomickej, jednak v štruktúrálnej politike. Mena prešla na pohyblivý kurz, čo viedlo k jej miernemu znehodnoteniu a fiškálna politika sa sprísnila. Nová vláda opäť spustila proces privatizácie, reštrukturalizovala bankový sektor prostredníctvom rekapitalizácie a prevodu kvalifikovaných úverov, zaviedla reguláciu finančného trhu, prijala novelu legislatívy o konkurze, spustila reformu energetiky s nárastom cien za služby verejnosti smerom k úrovniam pokrývajúcim náklady. V dôsledku toho sa znížila tak vnútorná ako aj vonkajšia nerovnováha, hoci fiškálny deficit zostával v r. 1999 – 2001 naďalej vo výške 6 až 10 percent HDP, do značne miery kvôli nákladom na reštrukturalizáciu bankového sektora. Rast produkcie sa rýchlo obnovil z nízkej úrovne 1,5 percenta zaznamenatej v r. 1999, roku najprudkejších zmien, na 4,4 percenta v r. 2002. Avšak obnovené úsilie o reformy viedlo taktiež k nevyhnutnému zvýšeniu miery nezamestnanosti na približne 20 percent pracovnej sily.
- Zvolenie ešte viac proreformnej vlády v septembri 2002 predstavovalo zrýchlenie tempa štruktúrálnych reforiem, nad rámec požiadaviek pre vstup do EÚ, sprevádzaných prudkým zlepšením v makroekonomickom prostredí. To zahŕňa komplexnú reformu daňového systému, transformáciu súčasného dôchodkového systému na trojpilierový

system, novely v legislatíve, ktoré umožňujú úplnú privatizáciu väčšiny zostávajúcich veľkých spoločností v štátnom vlastníctve a reštrukturalizáciu sektoru zdravotníctva. Očakáva sa, že úplná liberalizácia trhu s elektrickou energiou sa uskutoční tento rok pre zákazníkov z oblasti priemyslu, zatiaľ čo väčšina cien za elektrickú energiu a ďalšie služby verejnosti dosiahla teraz úroveň na pokrytie nákladov. Tento pozitívny vývoj udalostí sa odráža v rastúcom záujme veľkých zahraničných investorov do priemyslu o krajinu, vrátane prominentných výrobcov áut ako Peugeot-Citroën a Hyundai-Kia. Agentúry pre úverové ratingy, vrátane Moody's, Standard and Poor's a Fitch v rámci uznania pokroku dosiahnutého za posledné dva roky zvýšili pred nedávnym rating Slovenskej republiky.

Výkonnosť podnikov: *Zatiaľ čo v krajine investuje rastúci počet zahraničných spoločností, narastajúca priepasť medzi výkonnosťou podnikov v zahraničnom vlastníctve a miestnych podnikov ustupuje vzniku duálnej ekonomiky.*

- Kombinácia produktívnej a relatívne lacnej pracovnej sily, dobrej geografickej polohy a abiciózných ekonomických reforiem priťahuje rastúci počet veľkých zahraničných investorov do priemyslu. V priebehu uplynulých ôsmich rokov vzrástla produktivita výrobného odvetvia o viac ako 40 percent, čo predstavuje medziročnú mieru rastu takmer 5 percent. V rovnakom období sa reálne mzdy vyvíjali zhruba rovnakou mierou ako produktivita, takže konkurenčná výhoda Slovenskej republiky v porovnaní s vyspelejšími krajinami bola zachovaná. V r. 2000 bol podiel nákladov na prácu na pridanej hodnote vytvorenej výrobným odvetvím na úrovni 48 percent, zatiaľ čo oveľa vyšší bol v 15 členských štátoch Európskej únie pred rozšírením v máji 2004 (EÚ-15), na úrovni 68 percent. Rovnaký vývoj je charakteristický pre iné sektory, či už ide o priemysel ako celok alebo kombináciu služieb a priemyslu, kde je komparatívna výhoda slovenského hospodárstva oproti EÚ-15 rovnakej radovej hodnoty ako vo výrobnom odvetví.
- Súčasne sa Slovenská republika nachádza pokiaľ ide o jednotkové náklady na prácu viac-menej na rovnakej úrovni s niektorými z krajín v strednej Európe, ktoré sú v rovnakom postavení (predovšetkým s Českou republikou a Poľskom). Avšak zdá sa, že Slovenskej republike sa darilo relatívne lepšie dobiehať v spojitosti s úrovňou produktivity, ktorá vzrástla z 42,9 percenta priemeru EÚ-15 v r. 1995 na 56,2 percenta v r. 2002, vzrástla o 13 percentných bodov za sedem rokov. V rovnakom období sa zvýšila v Poľsku 6 ½ bodu a dosiahla 48,8 percenta priemeru EÚ-15 a v Maďarsku o 9 bodov a dosiahla 62,6 percenta. Z tohto hľadiska sa obnovený záujem zahraničných investorov o krajinu javí ako odzrkadlenie procesu, ktorým Slovenská republika prekleňuje donedávna nahromadenú priepasť pokiaľ ide o PZI medzi porovnateľnými krajinami v tomto regióne. Z iného hľadiska je tento vývoj udalostí výsledkom pokroku, ktorý sa dosiahol v posledných rokoch pokiaľ ide o štrukturálne reformy a politickú stabilitu popri dobrej geografickej polohe v strede Európy a nízkych pracovných nákladoch.
- Taktiež ilustrujú rastúcu špecializáciu slovenského hospodárstva. V r. 2003 dominoval v odvetví dopravných zariadení do značnej miery Volkswagen, ktorý pôsobil v krajine od r. 1993 a reprezentoval 30 percent celkových exportov. Tento trend sa s najväčšou pravdepodobnosťou posilní, keď Peugeot-Citroën a Hyundai-Kia začnú s výrobou v r. 2006. Obidva ohlasovali v posledných dvoch rokoch postavenie závodov, ktoré majú

každý rok vyrobiť až 300 000 vozidiel, čo je úroveň produkcie dosiahnutá Volkswagenom v r. 2003. Tento vývoj taktiež vyúsťuje do relatívne veľkej a narastajúcej priepasti medzi výkonnosťou podnikov v zahraničnom vlastníctve a tuzemských podnikov, ako zdôrazňuje OECD vo svojom najnovšom zhodnotení slovenskej ekonomiky. Vznik duálnej ekonomiky ilustruje široký rozptyl ziskovosti a miezd podľa charakteru vlastníctva spoločnosti, kde zahraničný sektor funguje pri markantne vyššej úrovni ako podniky v tuzemskom vlastníctve.

Podnikateľské prostredie: *kvalita podnikateľského prostredia stále zaostáva, napriek pokroku, ktorý sa urobil v posledných rokoch a je nevyhnutné ďalšie znižovanie zdanenia (príjmov zo) zárobkovej činnosti na zníženie vysokej štrukturálnej nezamestnanosti.*

- Napriek ohlasovaniu veľkých projektov zo strany zahraničných investorov, čo do určitej miery signalizuje zlepšenie podnikateľskej klímy v krajine, sa naďalej podmienky pre prevádzkovanie podnikov v Slovenskej republike zaraďujú k najťažším v strednej Európe, predovšetkým pre malé a domáce podniky. Tieto prekážky sa vzťahujú na právne prostredie v niekoľkých ohľadoch. Taktiež sa odvíjajú od slabej implementácie legislatívy prostredníctvom súdneho systému a regulačných orgánov ako aj početných prípadov korupcie, čo je dobre zdokumentované vo viacerých medzinárodných štúdiách.
- Za posledné dva roky sa po mnohých stránkach dosiahol značný – ale naďalej nedostatočný – pokrok so zámerom zlepšiť podnikateľské prostredie. Daňový systém bol zjednodušený zavedením rovnej daňovej sadzby 19 percent z príjmu fyzických osôb i právnických osôb, ako aj zjednotením sadzby DPH rovnako na 19 percent. Tieto opatrenia pravdepodobne prispievajú k podpore MSP, obzvlášť malých podnikov, ako aj k zníženiu rozsahu šedej ekonomiky. Ďalšia modernizácia sektora súdnictva a právnych služieb, ktorá bola pred nedávnom spustená, bude rozhodujúca pre zrýchlenie a udržanie ekonomického rastu spolu s bojom proti korupcii. V tomto ohľade je dôležitým príkladom založenie elektronického obchodného registra, keďže zlepšuje výkon obchodného práva a celkovú transparentnosť podnikateľského prostredia. Tiež sa uskutočnilo prijatie zákonov o konkurze a vyrovnaní a zjednodušenie postupu pri zakladaní nového podniku. Na záver, začiatok reformy súdnictva by mal tiež prispieť ku zlepšeniu investičnej klímy.
- Ďalším dôležitým krokom uskutočneným terajšou vládou bola reforma Zákonníka práce, ktorá umožňuje viac flexibility na trhu práce. Používanie zmlúv na dobu určitú a na čiastočný úväzok sa uvoľnilo súbežne s možnosťou zvýšiť hornú hranicu nadčasovej práce, zatiaľ čo postupy na prepúšťanie zamestnancov sa zjednodušili z hľadiska odstúpeného alebo výpovede vopred. Ďalšie opatrenia zahŕňujú zníženie povinných príspevkov do sociálneho systému o 3,6 percentného bodu, hoci ďalšie zníženie daňového zaťaženia sa predsa len javí ako nevyhnutné, keďže povinné sociálne príspevky stále predstavujú 47,8 percent celkových pracovných nákladov, čo je jedna z najvyšších úrovní v OECD. Zdaňovanie príjmov z pracovnej činnosti zostáva významnou prekážkou pri znižovaní vysokej miery štrukturálnej nezamestnanosti, ktorá sa v prvom štvrtroku 2004 dostala blízko svojej historickej hodnoty 19 percent po dočasnom poklese na 17 percent v r. 2003. Dlhodobá nezamestnanosť predstavuje 60 percent celkovej nezamestnanosti a takmer polovica nezamestnaných sú nízko kvalifikovaní pracovníci iba so základným vzdelaním.

Privatizácia: *Takmer celá produkcia krajiny sa vytvára v súkromnom sektore, keďže privatizácia sa blíži ku koncu a zostáva už na predaj iba málo veľkých spoločností v sektoroch priemyslu a služieb.*

- V r. 2003 sa vytvorilo HDP v súkromnom sektore medzi 80 - podľa odhadu EBRD- až 90 percentami podľa hodnoty na tento rok udávanej Štatistickým úradom Slovenskej republiky. Avšak šedá ekonomika naďalej predstavuje podľa odhadov jednu šestinú až jednu pätinu hospodárstva. Prakticky celá produkcia bola vyrobená súkromnými producentmi v sektoroch, ktoré vo všeobecnosti charakterizuje malý rozsah vlastníctva, ako v poľnohospodárstve (98,9 percent celkovej produkcie pri len 47,5 percenta lesníctva, ktoré zostáva vo veľkej miere v štátnom vlastníctve), v stavebníctve (99,5 percenta) a v obchode (99,8 percenta). V niektorých iných sektoroch, kde ešte nebola ukončená úplná privatizácia vo všeobecnosti veľkých spoločností sa pohybuje podiel súkromného sektora na výrobe v rozmedzí od 63,5 percenta v doprave do 82,5 percenta v priemysle, vrátane energetiky.
- V týchto sektoroch už zostáva úplne sprivatizovať len niekoľko prevažne veľkých spoločností v štátnom vlastníctve. Tieto podniky pôsobia hlavne v energetickom sektore (s dominantným producentom elektrickej energie, Slovenské elektrárne, a regionálnymi distribučnými spoločnosťami), telekomunikáciách (Slovak Telecom, v ktorom má vláda 49 percentný podiel akcií) a v doprave (regionálne autobusové spoločnosti, Slovenské Aerolínie, letiská v krajine). Zákon o „strategických podnikoch“, ktorý bránil štátu v znížení svojho podielu v nich pod 51 percent, bol novelizovaný koncom r. 2003 za účelom umožnenia úplnej privatizácie väčšiny zostávajúcich veľkých spoločností v štátnom vlastníctve. Sú však z neho vyňaté pošta, dve železničné spoločnosti a národné lesy.

MSP: *MSP hrajú dôležitú úlohu v slovenskom hospodárstve, predstavujú relatívne veľký podiel na zamestnanosti, i keď pretrvávajú mnohé finančné ako aj administratívne prekážky pri ich rozvoji.*

- MSP (t.j. tie, ktoré zamestnávajú od 10 do 249 osôb) predstavovali v r. 2002 sotva jednu štvrtinu z celkového počtu 37 000 akciových spoločností, ktoré zamestnávali menej ako 250 osôb, zostávajúca časť boli mikropodniky, t.j. s menej ako 10 zamestnancami. V Slovenskej republike bol okrem toho zaznamenaný oveľa väčší počet, 85 000 malých podnikov a podnikateľov iných ako akciových spoločností. Veľký počet MSP a malých podnikov (ďalej označovaných ako MSP) pôsobí v odvetví služieb, až 64 percent z celkového počtu, a oveľa viac okrajovo v priemysle s 15 percentami z celkového počtu, kde je takmer 80 percent pridanej hodnoty vytváratej veľkými podnikmi.
- Podiel MSP na ekonomickej činnosti je však jednako významný, keďže sa v r. 2002 podieľali 62 percentami na celkovej zamestnanosti, pričom tie, ktoré zamestnávajú viac ako 9 osôb tvorili 38 percent celkovej zamestnanosti. V rovnakom období vytvorili 41 percent celkovej produkcie, keď jednu tretinu celkovej pridanej hodnoty vytvorili podniky s viac ako 9 zamestnancami. Napokon MSP prispeli v r. 2002 o niečo viac ako jednou štvrtinou k celkovému exportu. V Slovenskej republike majú MSP potenciál pre ďalší rozvoj, obzvlášť prostredníctvom rastu produktivity. V skutočnosti podiel ich nákladov na prácu na pridanej hodnote, ktorú vytvárajú, predstavuje približne dve tretiny v porovnaní s jednou polovicou u veľkých spoločností.

- Pretrváva však narušovanie rozvoja a modernizácie MSP prostredníctvom rozličných druhov prekážok v podnikaní. Najdôležitejšou je prístup k finančným zdrojom, či už k dlhovým alebo prostredníctvom majetkovej účasti. Banky sa iba pre nedávnom začali viac zameriavať na MSP, zatiaľ čo prístup k vlastnému kapitálu zostáva obmedzený. Kým sektor MSP predstavuje 20 percent pridanej hodnoty vo výrobnom odvetví, ich hrubé investície tvoria len takýto podiel na celkových hrubých investíciách tohto odvetvia, zatiaľ čo ich náklady na pracovníkov dosahujú 36 percent celkových v tomto odvetví. Okrem toho iba 17 percent MSP deklarovalo, že uskutočňuje inovačnú činnosť v porovnaní so 43 percentami veľkých podnikov vo výrobnom odvetví. Pokiaľ ide o podnikateľské prostredie vo všeobecnosti, MSP sú silnejšie ovplyvňované terajšími administratívnymi a právnymi bariérami ako spoločnosti veľké a/alebo v zahraničnom vlastníctve.

Bankový sektor: *Privatizácia je teraz dokončená, sektor bol ozdravený a obnovila sa ziskovosť; v nasledujúcich rokoch treba v tomto sektore očakávať ešte ďalšiu významnú konsolidáciu.*

- Tak ako sektor poisťovníctva, bankový sektor je dnes úplne sprivatizovaný a približne 90 percent bankových aktív je kontrolovaných zahraničnými investormi. Dobrý stav bankového sektora sa v posledných rokoch významne zlepšil v r. 1999-2001 po dokončení ozdravovania portfólia bánk od pochybných úverov nahromadených v predchádzajúcich rokoch. Pomerový ukazovateľ primeranosti kapitálu v tomto sektore momentálne dosiahol rekordnú úroveň, viac ako 20 percent, a podiel pochybných úverov bol znížený pod 10 percent celkových úverov. Ziskovosť, ktorú v čoraz väčšej miere prinášajú iné ako úverové finančné služby s klesajúcimi úrokovými maržami, sa obnovila, ale rastie pomaly, keďže zostáva pod tlakom rastúcej konkurencie, vyplývajúcej zo vstupu značného počtu zahraničných hráčov.
- Očakáva sa, že tieto trendy povedú v nasledujúcich rokoch k ďalšej konsolidácii v tomto sektore. Bankový sektor sa momentálne skladá z 21 komerčných bank, z ktorých iba v 2 nie je nijaká zahraničná účasť na ich kapitáli a 3 sú pobočkami, čo je počet, ktorý by sa v strednodobom horizonte mohol znížiť na približne polovicu. Pretrváva relatívne opatrná politika komerčných bank pri poskytovaní úverov, s uprednostňovaním veľkých spoločností v zahraničnom vlastníctve a celkom nedávno domácností s takmer dvojnásobným hypotekárnym úverovaním za cenu nadmernej likvidity sektora. Táto situácia sa javí ako škodlivá pre domáce spoločnosti, konkrétne pre MSP iba pri nízkom náraste v objeme úverov, ktoré sú im udelené. Avšak zdá sa, že komerčné banky sa teraz aktívnejšie zameriavajú na sektor MSP.
- Podiel úverov denominovaných v zahraničných menách na celkovom objeme úverov poskytnutých súkromnému sektoru mal nepretržite rastúci trend. Vzrástol z 12,3 percenta na konci r. 2000 na 16,0 percent nasledujúce dva roky a napokon 17,8 percent na konci r. 2003. To pravdepodobne ilustruje účinok stále relatívne vysokých, i keď klesajúcich domácich úrokových mier a vnímania nízkeho kurzového rizika, ale vyžadovalo by si to opätovnú pozornosť z hľadiska dohľadu nad finančným sektorom. Dohľad nad finančným sektorom (bankami, poisťovacími spoločnosťami a kapitálovými tržmi) by sa mal zjednotiť pod záštitou Národnej banky Slovenska od r. 2006. Toto rozhodnutie sa odôvodňuje malým rozsahom kapitálového trhu, kde hlavnými hráčmi sú

banky a poisťovacie spoločnosti, ktoré majú silné prepojenia ako aj operatívnu nezávislosťou centrálnej banky.

Dôchodkové fondy: *Vytvorenie súkromne spravovaných povinných dôchodkových fondov prinesie novú výzvu pre slovenský finančný sektor, keďže veľká časť ich aktív by sa mohla investovať na miestnom trhu.*

- V r. 2003 prijal parlament zákon, ktorým sa dopĺňa terajší dôchodkový systém, ktorý sa v súčasnosti skladá zo zložky nefinancovanej fondmi a dobrovoľných súkromných dôchodkových fondov, o druhý pilier povinných dôchodkových fondov, ktorý má byť spravovaný súkromnými správcovskými spoločnosťami od januára 2005. Tieto fondy majú byť financované 9 percentným príspevkom zo súčasných 28 percent odvádzaných z miezd zamestnancov. V júli 2004 novely príslušného zákona znížila minimálny podiel týchto fondov, ktorý sa má investovať do aktív obchodovaných na domácom trhu z 50 percent na 30 percent. Podľa súčasných ustanovení tejto reformy, budú musieť správcovia nových dôchodkových fondov investovať minimálne polovicu získaných prostriedkov do aktív obchodovaných na domácom trhu. Odhaduje sa, že tieto fondy dosiahnu každoročne 10-15 miliárd SKK (350 miliónov EUR alebo približne 1 percento HDP z r. 2003). Na účely porovnania, v Poľsku v r. 2003 predstavovali podľa dostupných odhadov aktíva spravované takýmito fondmi niečo viac ako 5 percent HDP a polovicu tohto objemu v Maďarsku.
- Vo svojej súčasnej forme bude tento program čeliť silným prekážkam, keďže miestnemu kapitálovému trhu chýba dostatočná veľkosť, intenzita a likvidita na to, aby ponúkal primerané investičné príležitosti novovytvoreným dôchodkovým fondom. Faktom je, že trhovú kapitalizáciu Burzy cenných papierov v Bratislave je oveľa nižšia ako kapitalizovanosť búrz vo väčšine stredoeurópskych krajín. Voľný pohyb podielov je veľmi malý a obchodovanie bolo na konci r. 2003 obmedzené takmer výlučne na povinné verejné ponuky nasledujúce po akvizíciách. Ďalšou výzvou z hľadiska dôchodkovej reformy bude výzva súvisiace s dohľadom nad novovytvorenými dôchodkovými fondmi, predovšetkým v období zjednocovania systému dohľadu nad finančným sektorom pod záštitou Národnej banky Slovenska od r. 2006.

Sektor telekomunikácií: *Skutočné otvorenie sektora telekomunikácií sa oneskorovalo, keďže nedávne právne reformy na zabezpečenie liberalizácie tohto sektora ešte len majú byť naplno implementované.*

- Telekomunikačný trh bol nedávno oficiálne otvorený, čo umožnilo spotrebiteľom vybrať si poskytovateľa a novým operátorom vstúpiť na trh, kde ich v súčasnosti pôsobí viac ako tucet. Avšak skutočná liberalizácia sa oneskoruje a úroveň konkurencie, dosiahnutá medzi hráčmi na trhu nie je dostatočná na to, aby zaručovala prínosy, ktoré možno očakávať od aplikácie pravidiel, ktoré sa majú prijať ako súčasť vstupu do EÚ. Ako poukázala OECD vo svojom nedávnom zhodnotení ceny u pevných liniek za telefonické služby sú v Slovenskej republike stále najvyššie zo všetkých jej členských krajín, čo predstavuje dvojnásobok priemeru celej organizácie. Regulárny prístup k miestnej sieti je pre nových účastníkov naďalej blokované prostredníctvom úradne stanoveného prevádzkovateľa Slovak Telecom, kontrolovaného Deutsche Telekom, ktorý je jediným

prevádzkovateľom, ponúkajúcim efektívnu a komplexnú škálu služieb. Súčasne trh prevádzkovateľov mobilných telefónov je stále duopolom, kde držiteľmi licencií sú iba dve zahraničné spoločnosti.

- Z hľadiska regulačného prostredia je potrebné dokončiť prijatie a efektívnu implementáciu príslušnej novej legislatívy, prijatej na konci r. 2003 ako súčasť transponovania *acquis communautaire*. Administratívne kompetencie regulačného orgánu pre trh sa musia zlepšiť kvôli podmienkam nevyhnutným pre existenciu zdravej konkurencie. Podľa Komplexnej monitorovacej správy zverejnenej Európskou komisiou v novembri 2003 je potrebné posilniť ľudské zdroje a odbornosť, o ktorú sa regulačný orgán môže opierať, ako aj jeho operatívnu nezávislosť a jeho právomoci pokiaľ ide o metodológiu výpočtu sadzieb a zverejňovanie sadzieb za prepojenie.

Sektor energetiky: *V nadväznosti na podstatný pokrok v reštrukturalizácii tohto sektora možno v blízkej budúcnosti očakávať posun privatizácie a liberalizácie trhu bližšie k dokončeniu.*

- Podstatný pokrok sa urobil v reštrukturalizácii energetického sektora. Bol založený nezávislý regulačný orgán (Úrad pre reguláciu sieťových odvetví – ÚRSO) ako aj nezávislá prenosová spoločnosť (SEPS). Vláda predala svoj 49 percentný podiel v troch spoločnostiach na distribúciu elektrickej energie v r. 2002 a má v úmysle predať v blízkej budúcnosti ďalšie akcie. Taktiež plánuje privatizovať 66 percent Slovenských elektrární, ktoré prevádzkujú konvenčné a jadrové výrobné zariadenia a dostala vyjadrenia od záujemcov o ne.
- Liberalizácia tohto sektora pokračuje, keďže zvyšujúcemu sa počtu veľkých zákazníkov bolo postupne umožnené kúpiť si voľne rastúce akcie na používanie. V dôsledku toho viac ako jedna tretina trhov s elektrickou energiou a plynom bola v r. 2003 otvorená pre konkurenciu. Trh má byť úplne liberalizovaný pre zákazníkov z priemyslu do júla 2004, potom ako bude stredne veľkým spotrebiteľom umožnené, aby si vybrali svojich dodávateľov od januára 2004 a domácnostiam od júla 2007. Ceny elektrickej energie a plynu boli regulačným orgánom za posledné dva roky významne zvýšené – o hodnoty medzi 30 a 60 percentami. Teraz sa pokladajú za dosahujúce – alebo blízke – úrovniam pokrývajúcim náklady pre každú kategóriu spotrebiteľov, a teda eliminujú krížové subvencovanie.
- Majú sa uskutočniť ďalšie kroky v súlade s doposiaľ implementovanými opatreniami na získanie úplnej efektívnosti, ktorá sa odvíja od konkurencie na trhu s elektrickou energiou, ktorú majú pociťovať všetci spotrebiteľia. To zahŕňa zabezpečenie voľného prístupu k infraštruktúre pre prenos a distribúciu pre všetkých hráčov na trhu za primeranú cenu. Okrem toho Slovenská republika stále plytvá energiou podľa merania percentom energetickej náročnosti, ktoré je v súčasnosti nad priemerom EÚ.

Infraštruktúra a regionálny rozvoj: *V záujme prispieť k rozvoju východných častí krajiny sú potrebné veľké investície do infraštruktúry, predovšetkým do dopravných spojení, mali by sa takisto využiť fondy EÚ.*

- Pretrváva potreba veľkých investícií do infraštruktúry za účelom zvýšenia príťažlivosti krajiny pre zahraničných investorov ako aj na otvorenie východných častí Slovenskej

republiky a na dosiahnutie viac vyrovnaného rozvoja na regionálnej úrovni. Rozdiely medzi regiónmi sú dosť výrazné medzi regiónom hlavného mesta Bratislava, kde HDP na obyvateľa meraný v parite kúpnej sily je porovnateľný s priemerom EÚ-15, a zvyškom krajiny, kde HDP na obyvateľa je nižší ako polovica priemeru EÚ-15. Výber Hyundai-Kia pri umiestňovaní svojho závodu ilustruje rozhodujúcu dôležitosť dobrých dopravných spojení pre zahraničných investorov. Zvolenie si Žiliny v severozápadnej časti Slovenskej republiky bolo v skutočnosti podmienené výstavbou 40 kilometrov dlhého úseku diaľnice. Peugeot-Citroën taktiež uvádza blízkosť kvalitných dopravných spojení ako jeden z rozhodujúcich faktorov pri svojom výbere Trnavy na západe krajiny.

- Podľa samostatného programového dokumentu dohodnutého s Európskou komisiou, sa budú Kohézny fond a Štrukturálne fondy používať na rozvoj dopravných spojení, v podstate ciest a železnice a na environmentálne účely ako ochrana a racionálne využívanie vody a vzduchu a na spracovanie odpadov. Tretím typom cieľa bude zmodernizovanie miestnej infraštruktúry, vrátane renovácie škôl a zdravotných zariadení, zmodernizovanie služieb zamestnanosti, programy pre uchádzačov o prácu a rozvoj vidieka. Dokončenie tohto posledného cieľa bude závisieť vo veľkej miere na postavení regiónov a obcí v súvislosti s decentralizáciou kompetencií a výdavkov spustenou vládou pri zmobilizovaní spolufinancovania za účelom doplniť fondy EÚ. Okrem toho transformácia vodárenského odvetvia zo štátneho vlastníctva na regionálne spoločnosti vo vlastníctve obcí si bude vyžadovať organizačnú prácu na zaistenie, aby fungovali efektívne a naplno využili účasť súkromného sektora tam, kde je to možné.
- Rozvoj partnerstiev verejného a súkromného sektora (PPP) môže nielen ponúknuť primerané riešenie problému spolufinancovania, ale tiež poskytnúť efektívny plán riadenia niektorých projektov, u ktorých sa môže predpokladať určitý stupeň komercializácie. Ďalšou výzvou v spojitosti s Kohéznym fondom a Štrukturálnymi fondmi EÚ bude výzva ohľadom administratívnych kapacít slovenských úradov pri ich riadení, keďže krajina bola v júli 2003 považovaná Európskou komisiou za jednu z v tejto oblasti najmenej pripravených zo všetkých prístupujúcich krajín. Tento faktor popri určitých prípadných ťažkostiach pri projektovaní silnej sústavy projektov, môže viesť k tomu, že Slovenská republika nebude schopná čerpať všetky z potenciálnych prostriedkov, na ktoré je oprávnená.

Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka: *Produktivita a kvalita produkcie zostávajú nízke a treba očakávať ďalšie zmeny v odvetví poľnohospodárstva.*

- Sektor poľnohospodárstva je pre slovenskú ekonomiku menej dôležitý ako pre porovnateľné tranzitívne krajiny, ako napríklad pre niektorých iných nových členov EÚ, vrátane Poľska a Slovinska. Stále však predstavuje 5 percent celkovej zamestnanosti a prispieva 4,5 percentami k celkovej pridanej hodnote vytvorenej v hospodárstve, v porovnaní so 4 (zamestnanosť) a 2 (pridaná hodnota) percentami v priemere v EÚ-15 a 17 (zamestnanosť) a 5 (pridaná hodnota) percentami v skupine nových členov EÚ, kde silne ovplyvňuje priemer Poľsko.
- Produktivita poľnohospodárstva zostáva v Slovenskej republike nízka v porovnaní s EÚ-15, napriek tomu dosahuje jednu z najvyšších úrovní v strednej Európe. Avšak vo vyjadrení prostredníctvom súhrnnej pridanej hodnoty vytvorenej jednou jednotkou práce na plný úväzok bola v r. 1998 produktivita slovenského poľnohospodárstva pri

súčasnom výmennom kurze len 20 percent priemeru EÚ-15 (40 percent pri použití parity kúpnej sily). Ďalšie zvýšenie efektívnosti je nevyhnutné, keďže čistý príjem z podnikania v odvetví poľnohospodárstva (vrátané subvencií) bol v posledných rokoch záporný tak ako v Českej republike a doposiaľ je toto odvetvie sotva ziskové. Pomer vstupy/výstupy je taktiež najvyšší v slovenskom poľnohospodárstve, spolu s poľnohospodárstvom Českej republiky, a dosahuje 70 percent pri priemere 55 percent u nových členov EÚ a 48 percentách v EÚ-15.

- Kvalita produkcie si tiež vyžaduje podstatné zlepšenie práve v období, keď sektor slovenského poľnohospodárstva má byť vystavený ďalšej konkurencii zo strany producentov v súčasnej EÚ-15. Podľa Komisie v skutočnosti polovica slovenských podnikov na spracovanie potravín nespĺnila v r. 2003 normy EÚ. Očakávané zmeny v sektore poľnohospodárstva si budú vyžadovať významné zvýšenie efektivity v odvetví poľnohospodárstva ako aj podporu iných foriem aktivít na vidieku. Z tohto hľadiska by štrukturálne fondy, ktoré majú byť poskytované EÚ na rozvoj vidieka v r. 2004-2006 v objeme 400 miliónov EUR, mohli zohrať rozhodujúcu úlohu pri predchádzaní príliš veľkej závislosti slovenského sektora vidieka na transferoch z EÚ.

Sektor zdravotníctva : *Finalizáciu reštrukturalizácie takmer insolventného sektoru zdravotníctva je potrebné dokončiť za účelom efektívnosti ako aj aby sa prispelo ku konsolidácii verejných financií.*

- Až donedávna sa sektor zdravotníctva blížil k insolventnosti kvôli veľkým nedoplatkom a dlhom, ktoré dosahovali celkovú sumu 30 miliárd SKK (trochu nižšiu ako 3 percentá HDP r. 2003), z čoho nedoplatky predstavovali jednu tretinu a ďalšiu tretinu dlžil sektor neštátnym subjektom. Celkové výdavky na zdravotníctvo už teraz predstavujú 6 ½ percenta HDP r. 2003 a cieľom vlády je obmedziť ich na tejto úrovni, keď tri štvrtiny majú byť pokryté sociálnym zabezpečením. V r. 2003 boli zavedené platby spoluúčasti pacientov na zdravotných službách za účelom vytvorenia dodatočných zdrojov a zníženia ich zneužívania, hoci v praxi sa stále požadujú značné platby pod rukou. Pomohli znížiť tempo rastu zadlženia sektoru zdravotníctva v r. 2003 o polovicu.
- V r. 2004 vláda plánuje rozšírenie poplatkov spoluúčasti pacientov na ďalšie zdravotné služby spolu s pokračovaním v reštrukturalizácii nemocníc a reformou liekovej politiky. Ich zámerom je zastaviť od tohto roka nahromaďovanie dlhov v tomto sektore, po tom ako tempo rastu objemu dlhov bolo znížené na polovicu v r. 2003. Ďalšia racionalizácia podpory a fungovania sektoru zdravotníctva ako aj jeho financovania sa javí prakticky nevyhnutná popri vyriešení objemu dlhov a nedoplatkov, ktoré bolo spustené. Vláda pripravila novú legislatívu, ktorá sa zaoberá zvyšnými otázkami a má byť prijatá parlamentom v r. 2004.

2.3 Dostupnosť kapitálu a požiadavky na investície

▪ Domáce úvery

V dôsledku predaja prakticky všetkých bank konkurenčným medzinárodným bankovým skupinám má Slovenská republika nadbytok bánk a konkurencia je intenzívna. Objem celkových úverov začal znova rásť a po ukončení reštrukturalizácie tohto sektora a v súčasnosti predstavuje 58 percent HDP. V predošlých rokoch dosiahol svoje maximum takmer 70 percent, po čom nasledoval pokles na 55 percent. Napriek tomu, že súkromný sektor predstavoval len o málo viac ako polovicu celkových úverov v r. 2003, úvery sú

ľahko k dispozícii pre dobrých klientov a väčšina bánk sa momentálne taktiež aktívne zameriava na sektor MSP. Banky však nie sú schopné zvýšiť svoje vystavenie riziku zadlžovania sa voči klientom neobmedzene, čím sa vytvára medzera, ktorá musí byť znížená prostredníctvom majetkovej účasti a produktov typu kmeňového kapitálu (majetkovej účasti). Napriek prudkému nárastu spotrebných úverov a hypotekárnych úverov, banky naďalej čelia podstatnej nadmernej likvidite, z ktorej sa investuje hlavne do štátnych dlhopisov.

- **Kapitálové trhy**

Burza cenných papierov v Bratislave je malá, pričom kapitalizácia trhu sa v r. 2003 rovnala 37 percentám HDP, z čoho akcie predstavovali iba jednu štvrtinu s veľmi obmedzeným voľným pohybom. Privatizácia veľkých (na burze) kótovaných spoločností strategickými investormi viedla k nezanedbateľnému počtu ukončení kótovania. Trh je tiež relatívne nelikvidný s ročným obchodným obratom rovným iba 2,5 -násobku trhovej kapitalizácie (91 percent HDP). Zostáva sekundárnym zdrojom financovania pre súkromný sektor, od jej vytvorenia v r. 1993 neboli na kapitálový trh uvedené žiadne nové firmy a burza prináša úžitok hlavne verejnemu sektoru s dobre rozvinutým a rastúcim trhom s vládnyimi dlhopismi, ktorý predstavuje 95 percent celkového obratu.

- **Priame zahraničné investície**

Slovenská republika pocítila podstatné zvýšenie priamych zahraničných investícií v r. 2002 na 4 miliardy USD (16 percent HDP) vďaka obchodom veľkej privatizácie, obzvlášť v sektore energetiky. To prispelo k tomu, že celkový objem priamych zahraničných investícií sa za posledné desaťročie takmer zdvojnásobil a dosiahol 10 miliárd USD. Pokles čistého prílevu PZI na trochu menej ako 600 miliónov USD v r. 2003 sa javí ako nepredvídaný v tom, že je v podstate zapríčinený absenciou významnejších privatizačných obchodov v tom roku. Dokončenie privatizácie zostávajúcich veľkých spoločností v štátnom vlastníctve, predovšetkým v sektore energetiky, zvýši túto hodnotu v nasledujúcich rokoch. Okrem toho, podľa ohlásení podstatných investičných zámerov veľkými zahraničnými spoločnosťami ako Peugeot-Citroën a Hyundai-Kia pribudnú v priebehu dvoch nasledujúcich rokov 2 miliardy USD. To však zdôrazňuje potrebu zvýšiť príťažlivosť krajiny pre priame zahraničné investície na zelenej lúke menšieho rozsahu.

3. STRATEGICKÁ ORIENTÁCIA

3.1 Priority Banky na obdobie realizácie Stratégie

Kľúčové krátkodobé operatívne priority

Na základe svojej analýzy súčasných výziev transformácie Slovenska identifikovala Banka osem kľúčových priorít pre nadchádzajúce obdobie.

- Aktívne podporovať reštrukturalizáciu a konsolidáciu miestneho súkromného sektora prostredníctvom investícií spojených s majetkovou účasťou spolu so strategickými investormi a prostredníctvom fondov kmeňového kapitálu.
- Podporovať priame zahraničné investície pri projektoch na zelenej lúke a do jestvujúcich výrobných kapacít, predovšetkým v menej rozvinutých regiónoch.
- Podporovať ďalšiu reštrukturalizáciu a privatizáciu energetického sektora prostredníctvom úverov a majetkovej účasti a rozvíjať projekty energetickej efektívnosti.
- Podporovať MSP prostredníctvom úverových liniek podporovaných EÚ a možností zdieľania rizika pre banky a lízingové spoločnosti.
- Podporovať obce prostredníctvom Komunálnej finančnej facility.
- Podporovať sektor poľnohospodárstva prostredníctvom Finančnej facility pre vidiek podporovanej EÚ.
- Úzko spolupracovať s regionálnymi vodárskymi spoločnosťami a vytvoriť štruktúry na financovanie, ktoré by uľahčovali využívanie kohézneho fondu a štrukturálnych fondov EÚ.
- Podporovať reštrukturalizáciu a modernizáciu železníc.

S ohľadom na všetkých osem priorít má EBRD špecifické indície alebo náznaky od eventuálnych klientov, že by účasť EBRD bola žiaduca prípadne EBRD sama navrhla špecifické produkty (napr. Komunálnu finančnú facilitu, Reštrukturalizačný fond) na podporu špecifickej priority. Pri sledovaní týchto priorít bude pozorne zvažovať transformačný účinok a doplnkovosť.

Politický dialóg

- Banka úspešne dokončila projekt právnej transformácie (zabezpečené transakcie). Chce stavať na vynikajúcej spolupráci s vládou a angažovať sa v novom projekte právnej transformácie v oblasti príslušnej pre EBRD. Banka si však uvedomuje, že právna transformácia dobre pokročila a že na dodatočnú prácu v oblasti práva sú k dispozícii prostriedky od iných prispievateľov. Banka by sa preto zamerala na veľmi špecifické právne záležitosti, súvisiacu s operatívnou činnosťou EBRD.
- Banka bude pokračovať vo svojom dialógu s vládou v súvislosti s liberalizáciou a privatizáciou sektora energetiky.
- Banka bude udržiavať kontakt s vládou a jej agentúrami v súvislosti so spolufinancovaním príležitostí týkajúcich sa kohézneho fondu a štrukturálnych fondov EÚ.
- Banka sa bude usilovať o dialóg s vládou v súvislosti so špecifickými záležitosťami ohľadom projektov tam, kde je to náležité.

Životné prostredie

- Banka bude naďalej zaisťovať, aby všetky jej terajšie projekty na území Slovenskej republiky vyhovovali požiadavkám Banky a nové projekty boli štruktúrované v súlade s Environmentálnou politikou. Mnohé z výziev spomínaných v Časti 2 majú environmentálne aspekty (ako napríklad menej ako optimálna energetická efektívnosť, environmentálny manažment, manažment zdravia a bezpečnosti a kvalita potravín), ktoré budú v centre pozornosti a zvyšovania povedomia nie len počas povinnej environmentálnej starostlivosti, ale taktiež počas v súčasnosti prebiehajúceho dialógu so všetkými klientmi. Banka sa bude usilovať stotožniť so spôsobmi akými sa sponzori projektov zaoberajú otázkami životného prostredia, zdravia, bezpečnosti a kvality, vrátane ich zmobilizovania a tam, kde je to primerané, podporou technickej spolupráce. Okrem toho viacero potenciálnych investičných operácií sa priamo zaoberá niektorými kľúčovými environmentálnymi problémami Slovenskej republiky, napr. v sektoroch komunálnej a energetickej infraštruktúry. Pri podporovaní PZI bude naďalej kladený zvláštny dôraz na pomoc investorom pochopiť environmentálne otázky (ako napríklad riziká, povinnosti a príležitosti) a regulačné prostredie spojené s ich potenciálnymi investíciami.
- Z hľadiska životného prostredia zdravý rast sektora MSP bude naďalej uľahčovaný zabezpečením, že partnerské banky a lízingové spoločnosti EBRD budú vykonávať povinnú environmentálnu starostlivosť u svojich klientov, stanovovať environmentálne podmienky a monitorovať ich ekologickú realizáciu. Banka bude pokračovať v poskytovaní podpory pri budovaní kapacít a usilovať sa o zvyšovanie povedomia o potrebe spolupracovať s klientmi (spomedzi) MSP pri identifikovaní a podporovaní environmentálnych zlepšení.

3.2 Výzvy v jednotlivých sektoroch a ciele Banky

3.2.1 Podnikový sektor

Ciele prechodu k trhovému hospodárstvu

Na základe výziev transformácie v podnikovom sektore, opísaných v Časti 2.2.2., sú pre budúce aktivity Banky v tejto oblasti významné nasledovné Transformačné ciele:

- Zmenšenie rozširujúcej sa priepasti medzi úspešnými medzinárodnými spoločnosťami na Slovensku a miestnymi spoločnosťami prostredníctvom reštrukturalizácie spoločností, podporovania MSP a fúzií a akvizícií.
- Rozvoj sektora MSP prostredníctvom zlepšenia ich prístupu k širokej škále finančných produktov a prostredia, v ktorom pôsobia.
- Zmiernenie regionálnej nerovnováhy pomocou podporovania PZI, MSP a reštrukturalizácie spoločností v menej rozvinutých regiónoch.
- Zvýšenie konkurencieschopnosti odvetvia poľnohospodárstva prostredníctvom konsolidácie a riadenia množstva aktivít.

Operatívne priority

- Aktívne podporovať reštrukturalizáciu a konsolidáciu miestneho súkromného sektora (i) spoločne so strategickými investormi prostredníctvom poskytovania vlastného kapitálu, financovania akvizícií pre ich miestne prevádzky a (ii) prostredníctvom aktivít reštrukturalizačného fondu, v ktorých sa EBRD angažuje.

- Podporovať PZI, obzvlášť smerujúce do projektov na zelenej lúke a do starých fabriek v menej rozvinutých regiónoch krajiny. Usmerňovať investorov, ktorí majú obmedzené skúsenosti s krajinou.
- Rozširovať rozsah a objem finančných produktov dostupných pre MSP v spolupráci s miestnymi finančnými sprostredkovateľmi.
- V telekomunikáciách podporovať súkromných prevádzkovateľov pevných a mobilných sietí a podporovať ďalšiu potenciálnu privatizáciu Slovak Telecom.
- V poľnohospodárstve podporovať obchodné spoločnosti, vrátane ich expanzie na ďalšie východoeurópske trhy a spolupracovať s miestnymi bankami v súvislosti s Finančnou facilitou pre vidiek podporovanou EÚ.
- Zameriavať sa v sektore nehnuteľností a cestovného ruchu na zavedenie nových nástrojov typu majetkovej účasti na (i) skladovanie podľa medzinárodných noriem a manažment v logistike, (ii) hotely v regionálnych centrách s potenciálom rastu, (iii) bytovú výstavbu a (iv) selektívne podporovať projekty cestovného ruchu.
- Z hľadiska životného prostredia venovať čoraz väčšiu pozornosť zabezpečeniu ekologicky bezchybného a udržateľného zásobovania surovinami, predovšetkým tam, kde priemysel spracováva významné množstvo prírodných zdrojov, ako napríklad pri lesoch.

3.2.2 Finančný sektor

Ciele prechodu k trhovému hospodárstvu

Na základe výziev transformácie v podnikovom sektore, opísaných v Časti 2.2.2., sú pre budúce aktivity Banky v tejto oblasti významné nasledovné Transformačné ciele:

- Zlepšenie druhov a kvality finančných služieb ponúkaných obchodným spoločnostiam, keďže podnikový sektor sa stáva komplikovanejším.
- Podporovať rast podnikového sektora prostredníctvom majetkovej účasti, kvázi majetkovej účasti a rizikového ale výnosného financovania nákupu firiem zmenšiť medzeru vo vlastnom kapitáli.
- Rozvíjať sektor MSP prostredníctvom zlepšovania ich prístupu k širokej škále finančných produktov od finančných inštitúcií.
- Rozširovať finančné sprostredkovanie prostredníctvom zavedenia inovatívnych produktov pre rozličné odvetvia hospodárstva.

Operatívne priority

- *Súkromné fondy spojené s majetkovou účasťou:* (i) zameriavať sa na investovanie zvyšného kapitálu a na monitorovanie investičných portfólií u súčasných fondov a (ii) selektívne poskytovať prostriedky novým, zväčša regionálnym fondom, získaným osvedčenými manažérskymi tímami.
- *Bankové zadĺženie:* (i) v spolupráci s EÚ a/alebo ďalšími európskymi inštitúciami sa usilovať o poskytovanie úverových liniek slovenským bankám na ďalšie úverovanie MSP, menších obcí a poľnohospodárskych podnikov, (ii) zvážiť spôsoby poskytovania preklenovacieho financovania a spolufinancovania projektov financovaných EÚ spolu so slovenskými bankami a (iii) vytvoriť možnosť záruky podieľania sa na riziku pre MSP alebo hypotekárne portfólio v jednej z významnejších bank.
- *Nebankové finančné inštitúcie:* (i) podporovať zavedenie druhého piliera dôchodkového systému, (ii) naďalej sa angažovať v politickom dialógu so slovenskými úradmi ohľadom záležitostí súvisiacich s rozvojom poisťovacieho sektora, (iii) usilovať sa

poskytovať MSP lízingovú Finančnú facilitu EÚ/EBRD a (iv) hľadať príležitosti na investovanie do pilotnej sekuritizačnej emisie.

- *Poľnohospodárstvo*: Spolupracovať s finančnými sprostredkovateľmi na zvyšovaní dostupnosti a zdokonaľovaní financovania sektora poľnohospodárstva.
- *Životné prostredie*: Pokračovať so školením finančných sprostredkovateľov o povinnej environmentálnej due dilligence na zaistenie, zručností na zvládnutie problematiky životného prostredia, súvisiacej s ich portfóliami.

3.2.3 Sektor energetiky

Ciele prechodu k trhovému hospodárstvu

Na základe výziev transformácie v podnikovom sektore, opísaných v Časti 2.2.2., sú pre budúce aktivity Banky v tejto oblasti významné nasledovné Transformačné ciele:

- Dokončenie plánovanej privatizácie Slovenských elektrární a ďalšej privatizácie troch distribučných spoločností.
- Implementácia ďalšej liberalizácie trhu s elektrickou energiou, plánovanej na júl 2004 (obchodné spoločnosti) a 2007 (domácnosti).
- Vyradenie dvoch reaktorov jadrovej elektrárne Bohunice z prevádzky v rokoch 2006 a 2008.
- Zníženie plytvania energiou v celej krajine vo verejnej a v súkromnej sfére, výsledkom čoho budú významné ekologické prínosy ako aj zvýšenie konkurencieschopnosti hospodárstva a zníženie verejných výdavkov.
- Účasť na nových medzinárodných trhových mechanizmoch, vytvorených na riešenie klimatických zmien (Kyotský protokol; Program EÚ na obchodovanie s emisiami).

Operatívne priority

- Zamerať sa na majetkovú účasť a štruktúrované finančné transakcie tam, kde si trh vyžaduje dodatočnú podporu. Výnimkami budú väčšie transakcie, kde by Banka mohla poskytnúť pomoc ak napríklad pri reštrukturalizácii Slovenských elektrární pred a po ich privatizácii.
- Pokračovať v podporovaní prostredníctvom Medzinárodného podporného fondu na odstavenie Bohuníc (BIDSF) odstavenie reaktorov Bohuníc ako aj hľadať spôsoby ako využiť BIDSF na zlepšenie príťažlivosti potenciálnych úverových liniek energetickej efektívnosti pre banky.
- Hľadať príležitosti na zahrnutie alebo zlepšenie prvkov energetickej efektívnosti do priemyselných projektov a preskúmať potenciál projektov Spoločnosti pre energetické služby (ESCO), zameraných na sociálne zariadenia ako napríklad nemocnice a školy.
- Preskúmať trh za účelom nájdania prípadných úverových transakcií s uhlíčitými emisiami na základe Spoločného implementačného mechanizmu Kyotského protokolu.

3.2.4 Infraštruktúra a životné prostredie

Ciele prechodu trhovému hospodárstvu

Na základe výziev transformácie v podnikovom sektore, opísaných v Časti 2.2.2., sú pre budúce aktivity Banky v tejto oblasti významné nasledovné Transformačné ciele:

- Zmiernenie regionálnych nerovnováh prostredníctvom investícií do dopravnej infraštruktúry, podporovanej kohéznym fondom a štrukturálnymi fondmi EÚ.
- Rozvoj partnerstiev verejného a súkromného sektora na splnenie obrovských finančných potrieb v infraštruktúre a zdieľať riadenie a riziká projektov so súkromným sektorom.
- Dokončenie reštrukturalizácie podnikov v štátnom vlastníctve v sektore dopravy, predovšetkým v železničných spoločnostiach.
- Zlepšenie schopnosti obcí určiť si priority a pripraviť svoje požiadavky na projekty tak, aby mohli mať prístup ku grantovým programom EÚ.
- Transformácia vodárenských spoločností takým spôsobom, ktorý im umožní úspešne obstať pri veľkých výzvach v spojitosti s obrovskými požiadavkami na kapitálové investície za účelom splnenia zdravotných a environmentálnych noriem EÚ.

Operatívne priority

- Podporovať ďalšie etapy reštrukturalizácie a modernizácie sektora železníc a, ak je to uskutočniteľné, podporovať pred privatizáciou spoločnosť prevádzkujúcu vlakovú dopravu.
- Preskúmať potenciálnu spoluprácu s Národnou agentúrou pre diaľnice prostredníctvom prelinania pomoci pri technickej spolupráci na stratégiách komercializácie pri vybraných investíciách v cestnom sektore, ak budú identifikované a potom pokračovať v preskúmaní rozsahu financovania dopravy prostredníctvom partnerských projektov verejného a súkromného sektora.
- Podporovať obce a vodárenské spoločnosti prostredníctvom spolufinancovania infraštruktúrnych projektov a podporovať ich nepriamo prostredníctvom Komunálnej finančnej facility s miestnymi bankami.
- Podporovať súkromných investorov v súvislosti s prípadnou privatizáciou oblastných vykurovacích spoločností.
- Podporovať v priemysle vyčlenenie environmentálnych služieb prostredníctvom poskytovania kapitálu a podpory profesionálnych spoločností v oblasti životného prostredia.

4. ĎALŠIE MEDZINÁRODNÉ FINANČNÉ INŠTITÚCIE A MULTILATERÁLNI PRISPIEVATELIA

4.1 Európska únia (EÚ)

Od januára 2000 financovala Európska komisia tri predvstupové nástroje na pomoc Slovensku spolu s ďalšími kandidátskymi krajinami zo strednej Európy pri ich predvstupovej príprave. Okrem programu Phare, ktorý poskytoval podporu krajinám v strednej a východnej Európe od r. 1989, boli k dispozícii SAPARD (Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development – Špeciálny prístupový program pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka), ktorý poskytuje pomoc pre rozvoj poľnohospodárstva a vidieka a ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession – Nástroj pre predvstupovú štrukturálnu politiku), ktorý financuje infraštruktúrne projekty v oblastiach životného prostredia a dopravy. Tieto programy zameriavajú svoju podporu na priority Vstupového partnerstva, ktoré pomáhajú kandidátskym krajinám splniť kritériá pre členstvo. Súhrnný objem predvstupovej pomoci od r. 2000 je približne 106 miliónov EUR.

Dňa 18. decembra 2003 oznámila Európska komisia celkový objem pre kohézny fond a štrukturálne fondy na r. 2004–2006 vo 1,611 milióna EUR: 570 miliónov EUR pre kohézny fond na spolufinancovanie infraštruktúry pre dopravu a životné prostredie a 1,041 milióna EUR pre štrukturálne fondy na spolufinancovanie projektov v priemysle a službách, ľudských zdrojoch a základnej infraštruktúre.

Spolupráca EBRD s EÚ: Okrem týchto intenzívnych kontaktov medzi EBRD a Bruselom, udržiavala EBRD v Bratislave úzke vzťahy s Delegáciou EÚ v Bratislave. Pôvodná orientácia bola na využívanie fondov Phare a ISPA na projekty, ktoré si vyžadovali spolufinancovanie. Celkom nedávno viedla EBRD diskusie hlavne v súvislosti s Kohéznym a Štrukturálnymi fondmi. V r. 2003 organizovala EBRD spoločne s Ministerstvom financií Slovenskej republiky a Delegáciou EÚ na Slovensku seminár o využívaní kohézneho a štrukturálnych fondov a o úlohe EBRD. Keďže zodpovednosť za využívanie Kohézneho a Štrukturálnych fondov spočíva na rôznych miestnych orgánoch, EBRD posilňuje svoje vzťahy s Riadiacim orgánom a rozličnými implementačnými agentúrami.

4.2 Medzinárodný menový fond (MMF)

Posledné záverečné vyhlásenie misie MMF po jej návšteve na Slovensku (27. mája 2004), poukázalo na to, že v r. 2003 bol silný nárast exportu a produkcie udržaný napriek nepriaznivému vonkajšiemu prostrediu. Tento pozitívny vývoj sa pokladá za odraz silnej konkurenčnej pozície voči západnej Európe a susedným krajinám, blížiaceho sa prílevu posledných PZI, obrátneho makroekonomického riadenia a zlepšenia v podnikateľskej klíme (privatizácie štátnych podnikov, posilneného právneho systému a reformy trhu práce). Podľa MMF krátkodobé vyhliadky zostávajú priaznivé pri 4 percentnej miere rastu HDP v r. 2004 posilňovanej oživením spotreby a investíciami, nízkym deficitom bežného účtu a miernym inflačným tlakom. Momentálne je hlavnou výzvou presadzovať kombináciu politík, ktorá bude viesť k udržateľnej fiškálnej pozícii a deflácii spoločne s dokončením nedokončeného programu štrukturálnych reforiem (zdravotníctva, školstva, právneho systému,

postúpenia fiškálnych záväzkov). Implementácia takejto stratégie by spolu s nedávnymi rozhodnutiami o PZI mala poskytnúť základ pre ďalšie zvyšovanie produktivity a v strednodobom horizonte miery rastu vyššie ako 5 percent.

4.3 Svetová banka (SB)

SB poskytuje technickú podporu štrukturálnym reformám v zdravotníctve, reforme sociálnych dávok, riadeniu verejných financií, právnej reforme a reforme súdnictva, reforme účtovníctva a audítorskej činnosti, reformy práva a regulácie, zmene v podnikovom a finančnom sektore. Dve najväčšie v súčasnosti prebiehajúce operácie úverovania sú Vyrovňavacia pôžička pre podnikový a finančný sektor (EFSAL) v objeme 200 miliónov USD a Sektorová vyrovňavacia pôžička pre podporu modernizácie zdravotníctva (HSMS SECAL) v objeme 55 miliónov USD. V rámci EFSAL povolenej v r. 2001, boli zahrnuté nasledovné prvky: reštrukturalizácia a privatizácia bankového systému, posilnenie bankového dohľadu a regulácie, implementácia stratégie riešenia klasifikovaných pohľadávok, zlepšenie právneho systému zameraného na zákony o konkurze a kolateráli a podnikovom riadení. Tento program je koordinovaný s inými prispievateľmi a medzinárodnými organizáciami. HSMS SECAL bola povolená v r. 2003, k jej cieľom patria zlepšiť fiškálnu disciplínu prostredníctvom štrukturálnych zmien v sektore zdravotníctva, ktoré zmiernia chronický problém nedoplatkov v tomto sektore, budú stimulovať väčšiu technickú efektívnosť a efektívnosť alokácie a vytvoriť systém, ktorý bude podporovať fiškálnu udržateľnosť; zlepšiť kvalitu a nákladovú efektívnosť v sektore zdravotníctva; zmierniť akékoľvek prípadné negatívne dopady na prístup ku zdravotnej starostlivosti, predovšetkým na obyvateľstvo náchylné na choroby.

Spolupráca EBRD so SB: EBRD pozorne sleduje aktivity SB na Slovensku. Avšak s ohľadom na dané vyššie uvedené oblasti činnosti SB je potreba úzkej koordinácie obmedzená. Je zreteľné, že veľa projektov iniciovaných a implementovaných SB ako napríklad EFSAL, podstatne zlepšujú prostredie pre operácie súkromného sektora, v ktorých sa EBRD angažuje.

4.4 Medzinárodná finančná spoločnosť (IFC)

V r. 2002 zatvorila IFC svoj úrad potom ako financovala štyri projekty. Tri z týchto štyroch projektov boli uskutočnené v r. 1998: IFC poskytla malý úver Scametatre na vybudovanie a prevádzkovanie závodu na výrobu komponentov z tvarovaného plástu, po ktorej nasledoval ďalší úver určený na rozšírenie spoločnosti Poskytla takisto úver 30 miliónov USD na financovanie modernizácie (výrobnej) kapacity a technológií mobilného operátora Eurotel a investovala do West Export-Import, farmaceutickej distribučnej spoločnosti. V r. 2000 kúpila spoločne s EBRD 12,5 percentný podiel vo VÚB ako prvé štádium privatizácie tejto banky. IFC poskytla taktiež Technickú pomoc a poradenské služby. IFC konkrétne poradila vláde novelizovať existujúci zákon o doplnkových starobných dôchodkoch. V r. 1999 a 2001 Poradenská služba pre zahraničné investície (FIAS), spoločná organizácia IFC a SB, identifikovala administratívne, právne, regulačné a daňové prekážky pre PZI a navrhla spôsoby na zlepšenie podnikateľského prostredia. Program Trustového fondu technickej podpory IFC podporoval revíziu existujúceho systému daňovej regulácie Slovenska a povinne

vedeného účtovníctva v súvislosti s finančnými derivátmi, štúdiu bariér komerčného hypotekárneho úverovania a štúdiu bariér úverovania MSP.

IFC znovu otvoril svoj úrad v r. 2003 hlavne kvôli uvedeniu na trh linky pre zdieľanie úverov a rizík energetickej efektívnosti pre miestne banky.

Spolupráca EBRD s IFC: Úzka spolupráca bola v spojitosti s akvizíciou EBRD a IFC 12, 5 percent VUB. Avšak s ohľadom na momentálne nízku úroveň činnosti IFC na Slovensku je potreba úzkej koordinácie obmedzená.

4.5 Európska investičná banka (EIB)

Od r. 1990 poskytla EIB 24 úverov, vrátane globálnych úverov na financovanie projektov menšieho rozsahu. V polovici októbra 2003 bol celkový objem poskytnutých prostriedkov 1.478 milióna EUR. Dôležitými sektormi pre EIB sú doprava (428 miliónov EUR), telekomunikácie (280 miliónov EUR), energetika (236 miliónov EUR) a automobilový priemysel (200 miliónov EUR). Globálne úvery na projekty menšieho rozsahu v objeme 228 miliónov EUR boli poskytnuté piatim bankám. Okrem toho boli priamo financované dva menšie projekty komunálnej infraštruktúry (42 miliónov EUR). V apríli 2004 EIB povolila úver 95 miliónov EUR na spolufinancovanie projektov v kombinácii s grantovou pomocou EÚ z Kohézneho fondu a Štrukturálnych fondov. Tento úver zaisťuje financovanie programov vopred, predtým ako dostanú zodpovedajúce platby z grantov. Projekty, ktoré majú byť financované, zahŕňujú projekty miestnej infraštruktúry, environmentálne projekty, priemyselné projekty a cestovný ruch. Výhľadovo budú prioritnými pre EIB doprava, telekomunikácie, výroba elektrickej energie, distribúcia a úsporné programy, priemysel, životné prostredie, zdravotníctvo a školstvo.

Spolupráca EBRD s EIB: EBRD a EIB udržiavajú úzke vzťahy. Ich aktivity sa do určitej miery nie prekrývajú, ale sú komplementárne: Na Slovensku sa EBRD zameriava viac-menej výlučne na súkromný sektor, zatiaľ čo veľká časť projektov EIB bola dohodnutá s vládou ako druhou stranou, obzvlášť v doprave. V súvislosti s financovaním projektov v priemysle, EIB požaduje vo väčšine prípadov záruky od komerčných bánk. EBRD by neuvažovala o účasti na takýchto záručných programoch, ale zameriavala by sa na poskytovanie kmeňového kapitálu alebo financovanie typu majetkovej účasti. Spolufinancovanie a financovanie vopred pri veľkom počte relatívne malých projektov zo strany EIB v kombinácii s Kohéznym a Štrukturálnymi fondami je efektívnym prístupom na zaistenie, že miera využívania fondov EÚ vzrastie. V tejto súvislosti sa bude EBRD zameriavať na spolufinancovanie väčších projektov, predovšetkým vo vodárskom sektore.

PRÍLOHA 1: ČISTÉ KUMULOVANÉ HODNOTY PRIEMYSLU PODĽA ODVETVÍ

(V miliónoch EUR k 31. decembru 2003)

Sektor v priemysle – odvetvie (SIC)	Odvetvová skupina (SIC)	Počet projektov	Celková hodnota projektov	Financie EBRD	Zadĺženie	Vlastný kapitál	Percentuálny podiel príspevkov
Energetika	Energetická efektívnosť	1,8	40	12	8	4	1%
	Prírodné zdroje	4,0	625	98	54	44	10%
	Výkon a energia	1,7	361	149	148	1	15%
<i>Medzisúčet energetika</i>		7,5	1.026	259	210	49	26%
Finančné inštitúcie	Vlastný kapitál bánk	9,0	510	148	97	51	15%
	Bankové uverovanie	5,5	110	96	96	0	9%
	Fondy vlastného kapitálu	3,1	148	56	0	55	6%
	Nebankové finančné inštitúcie	0,8	58	72	20	52	7%
<i>Medzisúčet finančné inštitúcie</i>		18,3	827	372	214	158	37%
Priemysel všeobecne	Priemysel všeobecne	5,0	561	223	211	12	22%
<i>Medzisúčet priemysel všeobecne</i>		5,0	561	223	211	12	22%
Infraštruktúra	Komunálna a environm. infr.	0,0	3	1	1	0	0%
	Dopravná	1,0	42	15	15	0	1%
<i>Medzisúčet infraštruktúra</i>		1,0	44	16	16	0	2%
Špecializované odvetvia	Poľnohospodárstvo	1,8	35	10	10	0	1%
	Nehnuteľnosti a cestovný ruch	1,1	174	56	34	23	6%
	Telekom., informačné tech. a médiá	3,1	496	76	50	26	7%
<i>Medzisúčet špecializované odvetvia</i>		6,1	706	142	94	48	14%
SLOVENSKÁ REPUBLIKA SPOLU		37,9	3.164	1.012	745	267	100%

PRÍLOHA 2: BILATERÁLNA FINANČNÁ PODPORA

Číslo záväzku	Názov záväzku	Krátky kód fondu	Poskytnutých euro	Uhradených euro	Dátum schválenia fondu	Označenie štádia dotácie	Vedúci operácie	Sektor	Priemyselné odvetvie
CEI-1995-07-01	Rozvoj priemyselnej zóny (Fáza 1)	CEI	19.923	19.923	04/07/95	Ukončená	Mogull M.	Komunálne/sociálne služby	Stredná Európa
TAI-2002-03-09	Dokončenie sieťovej legislatívy/Slovensko	TAI	50.000	0	14/03/02	Odsúhlasená	Chen H.	Komunálne/sociálne služby	Energetika
UKC-1995-12-24	Pomoc pri rozvoji práva ohľadom zabezpečených transakcií	UKC	47.044	47.044	12/12/95	Ukončená	Dahan F.	Komunálne/sociálne služby	Specializované odvetvia
UKE-2001-04-12F	Reforma legislatívy o zabezpečených transakciách a implementácia	UKE	229.067	213.832	04/04/01	Poskytovaná	Dahan F.	Komunálne/sociálne služby	Stredná Európa
UKE-2002-7-08F	Reforma legislatívy o zabezpečených transakciách Fáza II	UKE	172.078	113.409	19/07/02	Poskytovaná	Dahan F.	Komunálne/sociálne služby	Finančné inštitúcie
AUS-1996-05-02	Príprava projektu energetickej efektívnosti	AUS	212.202	212.202	21/05/96	Ukončená	Grunig M.	Energetika	Finančné inštitúcie
EC-1992-08-35	Úprava povodia rieky Dunaj – správa priemyselných odpadov	ECP	281.713	281.713	10/08/92	Ukončená	Bastin J.	Energetika	Infraštruktúra
EC-1992-0-41	Program rozvoja regionálnych miest – Správa tuhého odpadu Bratislava	ECP	47.828	47.828	15/09/02	Ukončená	Toregas G.	Energetika	Infraštruktúra
ENE-1998-06-01	Predĺženie zmluvy s Haskomg-om na dohľad nad zlepšovaním životného prostredia pre ZSNP a Slovalec	ENE	47.913	47.913	15/06/98	Ukončená	Lecavalier F.	Energetika	Infraštruktúra
FRAU-1999-06-02	Poradenské služby ohľadom geotermálnych zdrojov v Košiciach	FRAU	20.827	20.827	07/06/99	Ukončená	Herman E.	Energetika	Stredná Európa
SPA-2000-06-02	Krivka dodávky elektriny na obdobie 2000-2020	SPA	39.776	39.776	09/06/00	Ukončená	Kuno C.	Energetika	Finančné inštitúcie
UK-94-04-07PS	Projekt elektrárne Mochovce – hodnotenie štátnej účasti	UK9407	46.847	46.847	14/04/94	Ukončená	Pilloux A.	Energetika	Finančné inštitúcie
UK-94-04-08PS	Projekt elektrárne Mochovce – finančné poradenstvo	UK9408	124.438	124.438	14/04/94	Ukončená	Pilloux A.	Energetika	Finančné inštitúcie
UK-94-04-09PS	Projekt elektrárne Mochovce – environmentálne zhodnotenie a audit	UK9409	229.818	229.818	14/04/94	Ukončená	Vitchev D.	Energetika	Finančné inštitúcie
UKC-1995-05-13	Projekt elektrárne Mochovce – hodnotenie štátnej účasti (predĺženie)	UKC	20.588	20.588	01/05/95	Ukončená	Murphy T.	Energetika	Finančné inštitúcie
UKE-2002-05-07	Privatizácia distribúcie elektrickej energie	UKE	28.931	8.060	02/05/02	Odsúhlasená	Kuno C.	Energetika	Finančné inštitúcie
USTD-2002-04-02	Privatizácia distribúcie elektrickej energie	USTDA	115.626	115.626	19/04/02	Poskytovaná	Kuno C.	Energetika	Finančné inštitúcie
EC-1993-06-17	Slovenský poprivatizačný fond – Štúdia realizovateľnosti	ECP	185.400	185.400	20/06/93	Ukončená	D'Amico A.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EC-1993-12-60	Slovenský poprivatizačný fond – Štúdia realizovateľnosti z právneho hľadiska	ECP	149.984	149.984	29/10/93	Ukončená	D'Amico A.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EUSPP-2001-09-01F	Slovenský poprivatizačný fond – predinvestičná rámcová zmluva na investičné poradenské služby (B)	EUSPP	54.480	54.480	17/09/01	Ukončená	Ankara M.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EUSPP-2001-09-03F	Slovenský poprivatizačný fond – špecializované poradenské služby – jednotlivé zmluvy	EUSPP	1.296.097	953.195	17/09/01	Poskytovaná	Ankara M.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EUSPP-2001-12-06F	Slovenský poprivatizačný fond – Investičné poradenské služby	EUSPP	243.050	122.335	05/12/01	Poskytovaná	Ankara M.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EUSPP-2001-12-07F	Slovenský poprivatizačný fond – Investičné poradenské služby "B"	EUSPP	428.098	395.548	05/12/01	Poskytovaná	Ankara M.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EUSPP-2003-11-04F	PPF-Slovenský PPF- Invest. porad. služby (pred a po invest.)	EUSPP	221.902	0	28/11/03	Odsúhlasená	Pasian A.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EUSPP-2003-11-05F	Slovenský PPF : Investičné poradenské služby "A"	EUSPP	356.950	0	28/11/03	Odsúhlasená	Ankara M.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EUSPP-2003-12-06F	PPF-Slovenský PPF- Právne poradenské služby	EUSPP	180.000	0	04/12/03	Odsúhlasená	Ankara M.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EUSPP-96-09-01	Slovenský poprivatizačný fond –správca fondu	EUSPP	2.850.747	2.850.747	18/09/96	Ukončená	Pilotto R.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EUSPP-96-09-02	Slovenský poprivatizačný fond – predinvestičná rámcová zmluva na investičné poradenské služby (A)	EUSPP	410.817	410.817	19/09/96	Ukončená	Ankara M.	Financie, podnikanie	Specializované odvetvia
EUSPP-96-09-03	Slovenský poprivatizačný fond – predinvestičná rámcová zmluva na investičné poradenské služby (B)	EUSPP	203.421	203.421	19/09/96	Ukončená	Ankara M.	Financie, podnikanie	Energetika
EUSPP-96-09-04	Slovenský poprivatizačný fond – predinvestičné špecializované poradenské služby (agent pre sprostredkovanie)	EUSPP	2.213	2.213	19/09/96	Ukončená	Pilotto R.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EUSPP-96-09-05	Slovenský poprivatizačný fond – jednotlivé predinvestičné zmluvy	EUSPP	26.725	26.725	19/09/96	Ukončená	Ankara M.	Financie, podnikanie	Nebankové
EUSPP-96-09-06	Slovenský poprivatizačný fond – poinvestičná rámcová zmluva na investičné poradenské služby (A)	EUSPP	118.75	118.75	19/09/96	Ukončená	Ankara M.	Financie, podnikanie	Stredná Európa
EUSPP-96-09-07	Slovenský poprivatizačný fond – poinvestičná rámcová zmluva na investičné poradenské služby (B)	EUSPP	6.200	6.200	19/09/96	Ukončená	Ankara M.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
EUSPP-96-09-08	Slovenský poprivatizačný fond – poinvestičné špecializované poradenské služby (agent pre sprostredkovanie)	EUSPP	26.034	26.034	19/09/96	Ukončená	Pilotto R.	Financie, podnikanie	Manažérska skupina pre konsolidáciu
EUSPP-96-09-09	Slovenský poprivatizačný fond – jednotlivé poinvestičné zmluvy	EUSPP	512.975	431.450	19/09/96	Poskytovaná	Ankara M.	Financie, podnikanie	Stredná Európa

EUSPP-96-13-10	Slovenský poprivatizačný fond – predinvestičné špecializované poradenské služby (agent pre sprostredkovanie)	EUSPP	55.957	55.957	19/09/96	Ukončená	Pilotto R.	Financie, podnikanie	Stredná Európa
FRA-1994-03-03	Slovenský poprivatizačný fond – expert na konsolidáciu	FRA	60.980	60.980	16/03/94	Ukončená	D'Amico A.	Financie, podnikanie	Stredná Európa
GER-1994-02-03	Slovenský poprivatizačný fond – tím účtovníkov	GER	155.913	155.913	08/02/94	Ukončená	D'Amico A.	Financie, podnikanie	Stredná Európa
JAP-1994-08-30	Tvorba SPE (poistenia exportných úverov) - financovanie, refinancovanie exportov, získavanie financií	JAP	88.820	88.820	01/08/94	Ukončená	Harfield J.	Financie, podnikanie	Stredná Európa
SWI-1998-07-03	Slovenský poprivatizačný fond hodnotenie marketingových aktivít a príprava programu reštrukturalizácie pre Mopedy, s.r.o., Kolárovo	SWI	68.734	68.734	28/07/98	Ukončená	Pilotto R.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
UKC-1994-09-08	Tvorba SPE (poistenia exportných úverov) - financovanie, refinancovanie exportov, získavanie financií – právne poradenstvo	UKC	34.923	34.923	12/09/94	Ukončená	Harfield J.	Financie, podnikanie	Finančné inštitúcie
UKC-1996-10-23	Slovenský poprivatizačný fond – realizovateľnosť z právneho hľadiska (predĺženie)	UKC	50.501	50.501	23/09/91	Ukončená	Pilotto R.	Financie, podnikanie	Nebankové
UKC-1996-02-02	Slovenské lodenice, a.s. - poistenie	UKC	20.520	20.520	06/02/96	Ukončená	Janssens R.	Financie, podnikanie	Manažérska skupina pre konsolidáciu
AUS-1995-09-02	Slovenské lodenice, a.s. a Contexco, a.s.	AUS	24.585	24.585	01/09/95	Ukončená	Janssens R.	Výroba	Finančné inštitúcie
EC-1994-06-12	Štúdia závodov ZSNP – Alumina	EC	139.953	139.953	30/05/94	Ukončená	Sipos T.	Výroba	Infraštruktúra
GER-95-12-08PS	Monitorovacia a poradenská skupina pre ZSNP/Slovalco alumínim projekt reštrukturalizácie	GEO3	101.609	101.609	07/09/95	Ukončená	Lecavalier F.	Výroba	Špecializované odvetvia
GER-1993-08-08	Slovenské lodenice, a.s. a Contexco, a.s. právny audit, vytváranie štruktúry a zmluvná dokumentácia	GER	132.200	132.200	17/08/93	Ukončená	Janssens R.	Výroba	Stredná Európa
GRE-2000-11-07F	Program konsolidačného manažmentu (TAM) – Koordinátor tímu pre Slovensko	GRE	46.400	11.600	14/11/00	Poskytovaná	McPhee J.	Výroba	Energetika
HOL-1993-07-10	Slovenské lodenice, a.s. a Contexco, a.s. environmentálny audit	HOL	31.861	31.861	01/07/93	Ukončená	Janssens R.	Výroba	Manažérska skupina pre konsolidáciu
HOL-1993-11-20	Slovenské lodenice, a.s. a Contexco, a.s. finančný audit	HOL	70.407	70.407	19/11/93	Ukončená	Janssens R.	Výroba	Finančné inštitúcie
HOL-1993-12-21	Štúdia pôdy a podzemných vôd ZSNP	HOL	134.371	134.371	24/12/93	Ukončená	Hussey M.	Výroba	Nebankové
HOL-1994-12-15	Slovenské lodenice	HOL	37.600	37.600	01/12/94	Ukončená	Janssens R.	Výroba	Finančné inštitúcie
HOL-1995-02-01	Slovenské lodenice - environmentálny audit	HOL	9.023	9.023	01/02/95	Ukončená	Janssens R.	Výroba	Stredná Európa
HOL-1993-12-23	Program konsolidačného manažmentu – Tesla Nové Zámky	HOL	48.781	48.781	24/12/93	Ukončená	McAlister M.	Výroba	Stredná Európa
HOL-1995-03-03	Program konsolidačného manažmentu – Tesla Nové Zámky (II)	HOL	13.838	13.838	16/03/95	Ukončená	McAlister M.	Výroba	Stredná Európa
HOL-1994-12-16	Kontrolór pre zlepšenie stavu životného prostredia ZSNP a Slovalco	HOL	126.012	126.012	14/12/94	Ukončená	Lecavalier F.	Výroba	Stredná Európa
HOL-1993-12-25	Program konsolidačného manažmentu – Strojsmalt	HOL	44.554	44.554	24/12/93	Ukončená	McAlister M.	Výroba	Finančné inštitúcie
JAP-1992-10-24	Štúdia due diligence – SPB Banka	JAP	75.080	75.080	01/10/92	Ukončená	Insel B	Výroba	Finančné inštitúcie
NORG-1993-06-03	Slovenské lodenice, a.s. a Contexco, a.s. správa o uskutočniteľnosti a analytická podpora	NORG	76.508	76.508	01/06/93	Ukončená	Janssens R.	Výroba	Nebankové
SWE-2001-01-01	Program konsolidačného manažmentu (TAM) – Tento	SWE	48.400	48.400	15/01/01	Ukončená	McPhee J.	Výroba	Rusko a Stredná Ázia
UK-1994-02-01PS	Projekt zmien v armáde	UK9401	47.710	47.710	08/03/94	Ukončená	D'Amico A.	Výroba	Špecializované odvetvia
UKC-1995-03-04	Slovenské poľnohospodárska banka, a.s. Finančná facilitá pre poľnohospodárske MSP	UKC	118.054	118.054	06/03/95	Ukončená	Weatherseed S.	Výroba	Energetika
FIN-1996-04-02	Hodnotenie tendrov na dva globálne systémy pre štandardné licencie na mobilnú komunikáciu	FIN	49.916	49.916	25/04/96	Ukončená	Lonnen K.	Telekomunikácie	Nebankové
ECP99-99-09-16	Slovenské železnice – program ekonomického oživenia a komercializácie	ECP	491.493	491.493	07/09/99	Ukončená	Barret S.	Doprava, skladovanie	Nebankové
JAP-1993-11-60	Štúdia zmien u železníc a predinvestičná štúdia	JAP	451.559	451.559	17/11/93	Ukončená	Smith I.	Doprava, skladovanie	Energetika
SLOVENSKÁ REPUBLIKA									
	Celkový objem euro za krajinu:		11.933.982	10.381.862					
	Celkový objem euro ohlásený:		11.933.982	10.381.862					
	Počet dotácií:		65						

PRÍLOHA 3: POLITICKÉ A SOCIÁLNE ZHODNOTENIE

▪ **Vnútropolitická situácia**

Československo bolo spoločným štátom Slovákov a Čechov medzi r. 1918 a 1939 a znovu medzi r. 1945 a 1993. Tieto dva národy sa oddelili pokojným spôsobom dňa 1. januára 1993, po voľbách do federálneho zhromaždenia v Prahe v novembri 1992. Na politickej scéne na Slovensku tak pred ako aj po nezávislosti niekoľko rokov dominoval Vladimír Mečiar, vodca populisticko-nacionalistického Hnutia za demokratické Slovensko (HZDS) a trojnásobný premiér krajiny. Medzi r. 1995 a 1998 sa Slovensko tešilo silnému ekonomickému rastu pri nízkej inflácii, ale povest' krajiny utrpela kvôli Mečiarovmu autoritatívnemu štýlu vládnutia, ktorý ilustrujú vytrvalé útoky jeho vlády na prezidenta Michala Kováča; jej manipulácia programu privatizácie v prospech tých, ktorí ju podporovali, a jej politika zameraná na obmedzovanie jazykových a kultúrnych práv maďarskej menšiny. V r. 1997 to malo za následok, že Slovensko nedostalo pozvanie vstúpiť do NATO a začať rokovania o vstupe do EÚ.

V marci 1998, po uplynutí Kováčovho prezidentského obdobia, získal Mečiar väčšinu prezidentských právomocí. To, čo bolo všeobecne vnímané ako črtajúca sa hrozba ústavnému systému krajiny, urýchlilo vytvorenie širokej ľudovej fronty opozičných strán. Mečiarovo HZDS vyšlo z volieb v septembri 1998 tesne ako najväčšia strana a bol vyzvaný predsedom parlamentu, aby vytvoril vládu, v čom však neuspel kvôli odmietnutiu iných strán pripojiť sa. Pod vedením Mikuláša Dzurindu, vodcu Slovenskej demokratickej a kresťanskej únie (SDKÚ), bola vytvorená široko poňatá koalícia štyroch strán. Nová vláda schválila zákon o jazykoch menšín, ktorý obnovil práva etnických Maďarov, ktorých boli zbavené Mečiarom v r. 1995. Dzurindovo funkčné obdobie ako premiéra bolo poznamenané politickým napätím v rámci koalície zloženej zo stredoľavých a stredo-pravých strán. Predsa sa mu však podarilo udržať svoju ťažkopádnu koalíciu spolu. Napätie v rámci kabinetu si vybralo svoju daň hlavne na stredoľavých stranách. Úspech Dzurindovej SDKÚ a pád ľavice pripravili cestu pre vytvorenie súčasnej stredo-pravej vlády po Dzurindovom druhom víťazstve v parlamentných voľbách v septembri 2002. Štyri strany v nej zahrňujú – okrem Dzurindovej SDKÚ, konzervatívnej Kresťansko demokratickej strany a strany zastupujúcej maďarskú menšinu – liberálnu Alianciu nového občana (ANO). Druhá Dzurindova koalícia sa osvedčila ako efektívna pri implementácii svojho reformného programu – schválením novej legislatívy pre zdravotníctvo a právny systém – napriek opakovaným korupčným škandálom a rivalite medzi koalíčnymi partnermi kvôli sociálnej politike. Avšak napätie v rámci vládnučich strán, ktoré priťahuje pozornosť, zmenšilo silu koalície v 150-člennom parlamente z pôvodných 78 na 68. V prvom kole prezidentských volieb, ktoré sa konalo 3. apríla 2004, bol úradujúci prezident Rudolf Schuster vyradený ministrom zahraničných vecí Eduardom Kukanom, nominantom koalície. V druhom kole dňa 17. apríla 2004 bol bývalý premiér Vladimír Mečiar porazený Ivanom Gašparovičom, bývalým vysoko postaveným členom Mečiarovej strany, HZDS, ktorý je momentálne na čele odštiepenej strany. Gašparovič bol podporený Smerom, najsilnejšou opozičnou stranou, ktorú vedie Róbert Fico. Nezáväznú referendum o predčasných parlamentných voľbách, ktoré sa konalo tiež 3. apríla ako odzva na petíciu verejnosti, bolo neúspešné, pretože na referende sa zúčastnilo omnoho menej ako požadovaných 50 percent voličov. Volebné obdobie vlády uplynie v septembri 2006.

- **Medzinárodné vzťahy**

Isolácia Slovenska od Západu za Mečiara sa úplne vytratila za dvoch Dzurindových vlád. Toto sa odrazilo na pozvaní vstúpiť do NATO a EÚ. Slovensko vstúpilo do NATO v apríli 2004 a do EÚ 1. mája 2004. Vzťahy so susednými krajinami sú dobré. Vzťahy s Českou republikou sú úzke a bezproblémové. Súčasná prevaha umiernených politických síl jednak na Slovensku, jednak v Maďarsku pomohla zmierniť konflikty ohľadom pozície 560 000-ovej etnickej menšiny Maďarov. Na konci r. 2003 sa dospelo ku kompromisu medzi Budapešťou a Bratislavou ohľadom aplikácie kontroverzného Statusového zákona z r. 2001, ktorý bol zameraný na kultúrnu pomoc a pomoc v iných oblastiach maďarskej diaspore v susedných krajinách. Pôvodne Slovensko silne namietalo proti navrhovanej legislatíve a prehlasovalo, že zakáže jej implementáciu na svojom území. Slovenská vláda schválila tento rok otvorenie univerzity s maďarským jazykom v Komárne, skladajúcej sa s troch fakúlt – ekonomickej, teologickej a pedagogickej. Toto bolo dlhoročnou požiadavkou strany etnických Maďarov. V r. 2003 sa Dzurinda pripojil k ostatným trom Vyšehradským krajinám (Českej republike, Maďarsku a Poľsku) pri podpísaní vyhlásenia o podpore postoja USA k Iraku. Slovensko poskytlo vojenskú podporu intervenciám v Afganistane a Iraku.

- **Otázky práce**

Ústava ustanovuje právo zakladať a vstupovať do odborových organizácií, s výnimkou ozbrojených síl. Približne 45 percent pracovnej sily je organizovaných v odboroch. Konfederácia odborových zväzov Slovenska (KOZ) zahŕňa takmer 90 percent všetkých odborových zväzov v krajine. Odbory sú nezávislé od vlády a politických strán. Ústava vymedzuje dva typy štrajkov: keď sa počas vyjednávania nedosiahne žiadna dohoda alebo na podporu požiadaviek iných štrajkujúcich zamestnancov (solidárny štrajk). Štrajk a zoznam členov štrajkovej komisie musia byť vopred ohlásené. Príslušná legislatíva o kolektívnom vyjednávaní zakazuje prepustenie pracovníkov, ktorí sa legálne zúčastňujú na štrajku. Avšak ak sa štrajk nepovažuje za oficiálny, štrajkujúcim nie je zaistená ochrana. Štrajky sú zriedkavé, avšak v priebehu minulého roka sa vyskytlo viacero národných štrajkov – colníkov, učiteľov a zamestnancov železníc. Nový kontroverzný zákon práce, účinný od 1. apríla 2002 bol kritizovaný jednak zamestnancami zo súkromného sektora, jednak odborovými zväzmi na základe toho, že obmedzil práva pracovníkov. Vláda reagovala zavedením noviel.

- **Sociálne podmienky**

Počet obyvateľov Slovenska v máji 2001 bol 5.379.455. Zvýšil sa o 15 percent v 50. rokoch a o 13 percent v 60. rokoch, ale rast sa spomalil na 10 percent v 70. rokoch a 6,3 percenta v 80. rokoch. V r. 2001 počet obyvateľov klesol o 0,4 percenta. Natalita poklesla z 28,8 percent na 1.000 v r. 1950 na 15,1 percent na 1.000 v r. 1990 a 9,5 percenta na 1.000 v r. 2001. Natalita na Slovensku je vyššia ako v Českej republike.

V r. 1996, poslednom roku, z ktorého sú dostupné štatistiky, bola priemerná dĺžka života 68,8 roka u mužov a 76,7 roka u žien – zvýšená z 66,7 u mužov a 75,5 u žien v r. 1990. Avšak priemerná dĺžka života je nižšia ako na Západe a v Českej republike. Hlavnými príčinami kratšej priemernej dĺžky života sú zlá životospráva, nízka úroveň preventívnej zdravotnej starostlivosti, vysoká miera znečistenia šíreného vzduchom a znečistenia

vody, vysoká úroveň požívania alkoholu a tabaku. Je tu vysoký výskyt kardiovaskulárnych ochorení a rakoviny spôsobenej fajčením.

Boli založené dva oddelené fondy zdravotného a nemocenského poistenia. Poskytovanie príspevkov pochádza z kombinácie prvkov poistenia a predchádzajúceho systému sociálnej starostlivosti. Úroveň príspevkov do fondu zdravotného poistenia je v súčasnosti 13,7 percenta, z čoho 10 percent platia zamestnávateľia a 3,7 percenta platí zamestnanec a úroveň príspevkov do fondu nemocenského poistenia je 4,8 percent , z čoho 3,4 percenta platí zamestnávateľ a zvyšok platí zamestnanec. Nízke platy a zlé pracovné podmienky v sektore zdravotníctva viedli (a vedú) k veľkému hromadnému odchodu lekárov. V marci 2003 prijal parlament kontroverzný zákon o zdravotnej starostlivosti, ktorý predpokladá čiastočnú úhradu nákladov pacientmi na základe prístupu poplatok za službu.

Úroveň vzdelania pracovnej sily na Slovensku vyznieva priaznivo v porovnaní s vyspelými krajinami OECD a je vyššia ako vo väčšine krajín strednej a východnej Európy. Systém vzdelávania je na všetkých stupňoch dobre rozvinutý. Počet študentov vysokých škôl vzrástol zo 66.900 v r. 1994 na 94.684 v r. 2001. Počet zapísaných na stredné priemyslovky, silne podporované za socialistického režimu, naďalej rástol až do polovice 90. rokov, odvtedy ale prudko klesal z maxima 46.570 v r. 1996 na 34.599 v r. 2001, silne pod počtom študentov škôl, špecializujúcich sa na ekonómiu, manažment, obchod a služby, kde počet zapísaných bol v r. 2001 až 40.205. Celkový počet zapísaných na špecializované stredné školy taktiež klesol z 121.933 v r. 1996 na 100.791 v r. 2001. Napriek poklesu v počte školopovinného obyvateľstva, počet zapísaných na základných školách zostal stabilný a v r. 2001 bol 86.239. Kvalita vzdelávacích a školiacich programov je vo všeobecnosti vysoká. Mobilita pracovnej sily na trhu práce je obmedzená skorou špecializáciou v povolani, ktorá je príliš úzko definovaná.

Väčšina obyvateľstva (85,6 percent) sú etnickí Slováci. Najväčšou etnickou menšinou sú Maďari (520.528 alebo 10,5 percenta podľa posledného sčítania ľudu v r. 2001). Druhou najväčšou sú Rómovia, ktorí dosahujú počet 90.000 alebo 1,7 percenta podľa sčítania ľudu v r. 2001. Avšak podľa Správy o krajine Ministerstva zahraničných vecí USA z r. 2004 o uplatňovaní ľudských práv na Slovensku, niektorí experti odhadujú, že Rómovia môžu v skutočnosti dosahovať počet až 500.000. Tá istá správa cituje nevládne organizácie, ktoré vyhlasujú, že Rómovia sú neochotní identifikovať sa (ako Rómovia), pretože sa obávajú diskriminácie. Rómske obyvateľstvo je z veľkej časti sústredené vo východných častiach krajiny. Podľa vyššie citovanej správy Ministerstva zahraničných vecí USA je rómska menšina obeťou sociálneho násillia a naďalej pokračujú správy o brutalite polície voči Rómom. V marci 2004 boli rozšírené nepokoje Rómov (sprevádzané plienením) vo viacerých mestách a dedinách na východnom Slovensku. Tieto protesty boli voči zníženiu vyplácania sociálnych dávok, ktoré sa vzťahujú na všetkých obyvateľov, ale voči ktorým namieta obzvlášť rómske obyvateľstvo. Zníženie bolo zavedené vládou ako podnet k hľadaniu si zamestnania. Vyskytol sa prudký nárast v emigrácii Rómov do západnej Európy. Treťou národnostnou menšinou sú Česi (1,1 percenta). Napätie medzi etnickými Slovákmi a etnickými Maďarmi sa uvoľnilo od r. 1998 za Dzurindovej vlády. Rozšírili sa kultúrne a jazykové práva maďarskej menšiny a umožnili oficiálne použitie maďarčiny v oblastiach, kde táto menšina predstavuje aspoň 20 percent obyvateľstva.

Prvý ombudsman krajiny bol zvolený v r. 2002 na pomoc pri ochrane základných práv a slobôd v prípadoch, kde orgány verejnej správy porušili zákon. Zákon zakazuje všetky formy obchodovania s ľuďmi. Vyskytli sa prípady obchodovania so ženami a dievčatami na prostitúciu. Dňa 1. septembra 2002 bol posilnený a implementovaný Zákon proti obchodovaniu s ľuďmi s evidentným zvýšením trestov. Tvrdí sa, že počet stíhaných za obchodovanie s ľuďmi sa zvyšuje. Správa kriminálnej a finančnej polície a Medzinárodná organizácia pre migráciu podávajú správu, že krajina je miestom pôvodu a tranzitu pre obeť obchodovania s ľuďmi. Hlavné trasy pre obeť obchodovania zo Slovenska vedú cez Českú republiku alebo Rakúsko do západnej Európy, ale tiež do Japonska. Ďalšia vysoko riziková skupina zahŕňa mužov a ženy, ktorí si hľadajú prácu v zahraničí, niekedy ilegálne a niesú informovaní o potenciálnych rizikách.

PRÍLOHA 4: MAKROEKONOMICKÉ PODMIENKY

- **Produkcia a zamestnanosť**: *pokračujúci silný rast napriek spomaleniu v EÚ, ale vysoká štrukturálna nezamestnanosť*.

Rast sa v r. 2003 udržal na stabilnej úrovni 4,2 percenta po 4,4 percenta zaznamenaných v r. 2002, čím prekonal očakávania a spôsobil, že Slovenská republika bola najrýchlejšie rastúcim hospodárstvom v strednej Európe. Minulý rok sme boli svedkami víťaného opätovného vyrovnania rastu, keďže čistý export viac ako vykompenzoval stagnáciu v celkovej spotrebe a produktívnych investíciách, čo bolo spôsobené implementáciou úsporného plánu, ktorý nasledoval po parlamentných voľbách v septembri 2002. V prvom štvrtroku 2004 medziročne vzrástla aktivita na 5,5 percenta, podnietená stále udržiavaným rastom čistého exportu ako aj znovu obnovenou súkromnou spotrebou a investíciami. Pred voľbami v r. 2002 bol rast podnietený rýchlo rastúcim príjmom domácností o 4 percentá a verejných výdavkov o viac ako 5 percent. V r. 2003 napriek slabým podmienkam na vonkajšom trhu, osobitne v EÚ, prispel čistý export 6,4 percentným bodom k rastu a negatívne prispel 2,4 bodmi k vnútornému dopytu hlavne kvôli klesajúcim zásobám. Export vzrástol reálne o 22,6 percenta ťahaný automobilovým priemyslom, zatiaľ čo import vzrástol oveľa pomalším tempom o 13,8 percenta kvôli slabému vnútornému dopytu.

Pre r. 2004 je predpovedaný silný rast na úrovni 4,2 percenta vďaka čiastočnému obnoveniu súkromnej spotreby a solídneho vývoju exportu za predpokladu, že sa urýchlí dosiaľ pomalé oživenie hospodárstva EÚ. Od začiatku roka si export udržal rastovú tendenciu, hoci trochu klesajúcu, v porovnaní s vývojom v minulom roku, kedy vzrástol medziročne o 13,1 percenta počas prvých dvoch mesiacov, zatiaľ čo import vzrástol o 9 percent. Pokiaľ ide o vnútorný dopyt, globálny indikátor ekonomických nálad publikovaný štatistickým úradom vzrástol v marci o 1,5 percentného bodu po prudkom poklese v predchádzajúcich dvoch mesiacoch ako reakcii na nové, ale konečné kolo zvyšovania regulovaných cien a v zjednotenie sadzieb DPH. Podobné poklesy, vo svojej podstate dočasného charakteru, sa vyskytli, keď boli zvýšené regulované ceny a spotrebné dane na začiatku a v polovici r. 2003. Možno c povzbudivejší je väčší nárast ukazovateľa dôvery v maloobchode o 11 percentných bodov po dočasnom znížení na začiatku roka.

V strednodobom horizonte nedávne správy o veľkých investíciách na zelenej lúke, ktoré budú v prevádzke od r. 2006 (závod Peugeot-Citroën v Trnave a Hyundai Kia v Žiline) zvýšia pravdepodobne rast HDP prostredníctvom zvýšenia exportu. Tento potenciál sa už prejavuje vo výkonnosti Volkswagenu, ktorý v r. 2003 zvýšil svoju produkciu o 25 percent. Priemysel dopravných zariadení celkovo je v súčasnosti zodpovedný za skoro tretinu exportu krajiny. Ministerstvo financií predpovedá zvýšenie potenciálneho rastu HDP zo 4,4 percenta v r. 2004 na skoro 5 percent v r. 2005-07 vďaka vplyvu týchto investícií a v dôsledku štrukturálnych reforiem.

Nezamestnanosť meraná podľa štandardov ILO dočasne poklesla na 17,4 percent celkového praceschopného obyvateľstva v r. 2003, pred tým ako opäť dosiahla 19,3 percenta v prvom štvrtroku r. 2004, blízko rekordne vysokej úrovne okolo 20 percent zamerananej počas niekoľkých posledných rokov po zavedení štrukturálnych reforiem.

Dlhodobá nezamestnanosť však predstavuje 60 percent celkovej nezamestnanosti a takmer polovica nezamestnaných sú nízko kvalifikovaní pracovníci iba so základným vzdelaním. To je náznak, že je nepravdepodobné, aby nezamestnanosť v blízkej budúcnosti poklesla hlboko pod 15 percent práceschopného obyvateľstva, aj keď boli prijaté ďalšie opatrenia na zvýšenie flexibility na trhu práce. Prepracovanie zákonníka práce bolo prijaté v r. 2003, čo zvyšuje maximum nadčasových hodín, povoľuje zmluvy na čiastočný úväzok a uľahčuje zamestnávateľom prijímať a prepúšťať pracovníkov. Okrem toho povinné príspevky do sociálneho systému boli zredukované o 3,6 percentného bodu. Ďalšie znižovanie daňového zaťaženia sa zdá byť nevyhnutné pretože povinné sociálne príspevky stále reprezentujú 47,8 percenta celkových nákladov na prácu, čo je jedna z najvyšších úrovní v OECD.

▪ **Inflačná, menová politika a politika výmenného kurzu: posledné kolo zvyšovania regulovaných cien naďalej podnecuje vysokú infláciu.**

Podľa očakávaní významne vzrástla celková inflácia na 8,5 percenta v r. 2003 z 3,3 percenta v r. 2002 vďaka odkladaným významným zvyšovaniam regulovaných cien presadzovaným v januári r. 2003 a zvýšeniu spotrebných daní v lete. Jadrová inflácia z ktorej sú vylúčené regulované ceny však zostala nízka, cca 3 percentá, čo potvrdzuje neprítomnosť dopytom ťahaných inflačných tlakov. V priebehu prvých troch mesiacov tohto roka sa inflácia meraná indexom spotrebiteľských cien pohybovala okolo úrovne 8,2 percenta a neočakáva sa nijaký významný pokles, pričom je na tento rok predpovedaná v priemere na 7,5 percenta. Podľa očakávaní Ministerstva financií sa má inflácia v nasledujúcich rokoch nepretržite znižovať a do r. 2006-2007 znovu dosiahnuť úroveň podľa Maastrichtských kritérií, keďže v r. 2004 bol zaznamenaný posledný veľký nárast nepriamych daní a regulovaných cien. Zvlášť ceny za elektrickú energiu a verejné služby (s ňou spojené) sú teraz pokladané za ceny dosahujúce trhovú úroveň. Ak by sa mala potvrdiť neprítomnosť druhotných účinkov, očakáva sa, že klesne dopad zvýšenia regulovaných cien a zjednotenia sadzby DPH na celkovú infláciu presadených tento rok z tohtoročných 4,5 percentného bodu na 1 percentný bod v priebehu nasledujúcich dvoch až troch rokov.

Národná banka Slovenska, po tom ako skoro celý rok udržiavala základnú úrokovú mieru na 6,5 percent, uvážila, že neprítomnosť dopytom ťahaných inflačných tlakov by si mohla vyžiadať krátkodobé zredukovanie úrokových mier spolu o 150 stotín percenta. Súčasná úroveň úrokovej miery je centrálnou bankou pokladaná za úroveň v súlade so stratégiou, ktorá má za cieľ nebyť príliš reštriktívnou s ohľadom na úroveň jadrovej inflácie a nie príliš voľnou vo vzťahu k celkovej inflácii. Ak by vplyv inflácie na zvýšenie zanikol podľa očakávaní v blízkej budúcnosti relatívne rýchlo, sú vyhliadky na ďalšie zníženie úrokovej miery v r. 2004 súbežne s ústupom inflačných tlakov.

Zníženia pravdepodobne prispeli k zníženiu tlakov na zhodnocovanie slovenskej koruny, hoci pretrvávajúce napätie vo vládnej koalícii tiež zohráva v tejto súvislosti dôležitú úlohu. V období medzi koncom r. 2002 a polovicou r. 2003, sa po voľbách v septembri 2002 nálady zlepšili a silnejúce prílevy PZI spojené s podnikmi na zelenej lúke a s privatizáciou podnietili tlaky na zhodnotenie meny a spustili v novembri 2002 jednorázové zníženie úrokových sadzieb o 175 stotín percenta. Odvtedy sa slovenská mena sa pohybuje blízko, ale väčšinou nad psychologickou hranicou 40 SKK za EUR,

táto bola prekonaná po prvýkrát len celkom nedávno. Zatiaľ čo Národná banka Slovenska vysielala protirečivé signály pokiaľ ide o politiku výmenného kurzu, jej hlavným posolstvom sa zdá byť jej odhodlanie vyhnúť sa príliš veľkej fluktuácii výmenných kurzov s eurom potenciálne spôsobenej krátkodobými prítokmi kapitálu, priťahovanými veľkými rozdielmi v úrokových sadzbách. V každom prípade centrálna banka si je vedomá, že slovenská mena má potenciál pre zhodnocovanie svojej rovnovážnej úrovne, hoci odmieta kvantifikovať tento potenciál.

▪ **Fiškálna politika: úspešná implementácia fiškálnych zmien a reforma verejných financií.**

Ministerstvo financií zverejnilo veľmi dobré fiškálne výsledky s deficitom verejnej správy 3,6 percenta HDP v r. 2003, (oproti 5,7 percenta HDP v r. 2002, podľa metodológie Eurostat ESA 95). Tento údaj ukazuje silné zlepšenie, pretože pôvodne sa očakávalo zníženie málo pod 5 percent HDP. Prisudzuje sa to mimoriadnym faktorom vrátane nespotrebovaných 0,6 percenta HDP úverov, medzi ktorými sú predvstupové fondy Európskej Únie, ktorých použitie bolo odložené na r. 2004. Okrem toho mimoriadne nedaňové výnosy, pozostávajúce z úrokov z prostriedkov spravovaných Ministerstvom financií na zvláštnom účte v centrálnej banke, dosiahli 0,8 percenta HDP. Tieto prostriedky sa skladajú z výnosov z privatizácie dosiahnutých v r. 2002, určených na financovanie dôchodkovej reformy a z fondov na odstavenie jadrových elektrární.

Na strane príjmov docielilo Ministerstvo financií pozitívne predbežné hodnotenie vplyvu fiškálnej reformy presadzovanej od tohto roka s vyššími príjmami ako sa očakávalo. Daňová reforma pozostáva hlavne zo zjednotenia sadzby DPH na 19 percent a znižovania daní z príjmov fyzických a právnických osôb so zavedením jednotnej sadzby 19 percent. Minulý rok sa prejavili obavy, že by výnosy mohli dosť podstatne poklesnúť po implementácii tejto reformy, ktorej vplyv sa ukázal ako relatívne ťažko ohodnotiteľný *ex ante*. Momentálne sa predpokladá, že reforma daní z príjmov fyzických osôb vyústi do značného nárastu základu dane v r. 2005. Na strane výdavkov sa očakáva celkovo iba minimálny nárast miezd v absolútnom vyjadrení a ich pokles v pomere ku DPH, ako dôsledok redukcie počtu zamestnancov v štátnej správe v kombinácii s rastom ich plátov.

Cieľová hodnota fiškálneho deficitu je v súčasnosti 3,9 percent HDP r. 2004 a zdá sa byť relatívne jednoduché ju dosiahnuť. Ministerstvo financií vo svojej konvergenčnej správe, ktorá má byť predložená v máji tohto roka Európskej komisii predpovedá, že deficit verejnej správy bude predstavovať 3,9 percenta HDP v r. 2005 a 2006, pred tým ako v r. 2007 poklesne na úroveň podľa Maastrichtských kritérií. Tieto odhady zahŕňajú vplyv zavedenia povinných dôchodkových fondov, čo sa prejaví nárastom deficitu verejnej správy, v súčasnosti odhadovaného na 0,5 percent HDP v r. 2005 a 0,9 percent HDP od r. 2006. Faktom je, že štátny rozpočet bude musieť kompenzovať súčasný priebežný systém platenia (prvý pilier) pre tú časť príspevkov pracovníkov, ktorá bude odvádzaná do povinných dôchodkových fondov (druhý pilier).

Očakáva sa tiež, že reforma systému zdravotnej starostlivosti prispeje ku konsolidácii verejných financií. Zavedenie platieb spoluúčasti pacientov spolu so spustením reštrukturalizácie nemocníc a reforma liekovej politiky pomohli v roku 2003 zredukovať tempo zvyšovania zadlženia sektora zdravotnej starostlivosti približne o polovicu .

Objem doposiaľ nahromadeného dlhu systému zdravotnej starostlivosti, odhadovaný na okolo 2 ½ percenta HDP, z čoho skoro polovicu dlží subjektom mimo verejného sektora, je v súčasnosti obmedzovaný. Nový rad legislatívnych noviel, ktoré majú ešte byť prijaté, bol navrhnutý na zastavenie nahromadenia nových dlhov a stabilizáciu výdavkov na zdravotníctvo na úrovni 6 ½ percent HDP, z čoho 5 ½ percentného bodu bude pokrytých systémom sociálneho zabezpečenia.

▪ **Platobná bilancia: *Veľmi významné úpravy vonkajšej nerovnováhy a silný potenciál PZI.***

V r. 2002 zostal, už druhý po sebe idúci rok, deficit bežného účtu na veľmi vysokej úrovni 8 percent HDP kvôli neudržateľnému deficitu obchodnej bilancie, ktorý sa blížil na úroveň 10 percent HDP ako dôsledok rýchlo rastúceho čistého importu, podnieteného stabilným domácim dopytom. V r. 2003, po septembrových parlamentných voľbách roku 2002, bol zrealizovaný plán úsporných opatrení v kombinácii so silným nárastom exportu, čo vyústilo do veľmi významných zmien: deficit bežného účtu platobnej bilancie poklesol pod 1 percento HDP a deficit obchodnej bilancie na 2 percentá. Rast celkového exportu bol podnietený najmä impozantným 68 percentným rastom v exporte automobilového priemyslu, ktorému v podstate dominuje Volkswagen.

V r. 2003 pokračovalo financovanie tak deficitu bežného účtu platobnej bilancie ako aj obchodnej bilancie prostredníctvom prílevu PZI, ktorý dosiahol čistých 549 miliónov USD (1,8 percent HDP). V každom prípade je táto suma omnoho nižšia ako v r. 2002, kedy suma čistých PZI vzrástla na 4,2 miliardy USD (17 percent HDP), podnietená rozsiahlou privatizáciou v energetickom odvetví. Avšak tento pokles sa ukázal ako nepredvídaný v tom, že bol vo svojej podstate zapríčinený neprítomnosťou väčších privatizačných obchodov v r. 2003. Dokončenie privatizácie zostávajúcich veľkých štátnych podnikov v tomto a v ďalšom roku (zvlášť v sektore energetiky) bude mať pravdepodobne za následok oveľa vyššie sumy. Navyše ohlásenie významných investičných zámerov veľkých zahraničných spoločností ako sú Peugeot-Citroën a Hyundai-Kia spôsobia zvýšenie o 2 miliardy počas ďalších dvoch rokov.

▪ **Zahraničné zadlženie a devízové rezervy: *veľký nárast v krátkodobom zahraničnom zadlžení čiastočne zapríčinenom súkromnými dlžníkmi.***

Celkové zahraničné zadlženie vzrástlo v nominálnom vyjadrení o viac ako tretinu na úroveň 18,3 miliárd USD na konci r. 2003 (56 percent HDP). Odhaduje sa, že polovica tohto nárastu je spôsobená zmenami vo výmennom kurze EUR/USD, pretože väčšina slovenského zahraničného dlhu je denominovaná v euro. Podstatný nárast krátkodobého dlhu sa tiež podieľal na veľkom množstve zmien, pretože komerčné banky a podniky zvýšili svoje krátkodobé výpožičky v cudzej mene o 1,9 miliardy USD. Centrálna banka sa pre účely riadenia devízového kurzu taktiež rozhodla zväčša pre krátkodobé nástroje peňažného trhu denominované v cudzej mene v objeme 900 miliónov USD. Celkovo mala suma nominálneho dlhu potenciál narastať, s výnimkou fluktuácie výmenného kurzu, ale mala by zostať relatívne stabilná vo vzťahu k HDP, pretože vypožičiavanie v cudzej mene je relatívne lacné, v porovnaní s pôžičkami v domácej mene a je čoraz viac preferované súkromným sektorom pri nevnímaní silného kurzového rizika.

Verejné zahraničné zadlženie zostáva nízke na úrovni iba 5,3 miliardy USD (16 percent HDP) a nedávno vytvorená agentúra pre riadenie verejného dlhu oznámila svoj zámer

požičiavať si čoraz viac v zahraničnej mene a uprednostňovať zvlášť dlhopisy denominované v euro. V máji 2004 táto agentúra vydala dlhopisy v hodnote 1 miliardy EUR, jednalo sa o ktorá bol najväčšiu slovenskú samostatnú emisiu dlhopisov, ktorá sa má použiť na odkúpenie cenných papierov so splatnosťou v neskorších obdobiach roku 2004. Zahraničná dlhová služba bude kulminovať v najbližších troch rokoch, pri splátkach pohybujúcim sa od 3,8 miliardy EUR do 4,4 miliardy EUR. Výška devízových rezerv ostáva značná, v hodnote 12,2 miliárd USD, čiastočne pozostáva z vládnych prostriedkov uložených na zvláštnom účte centrálnej banky na financovanie dôchodkovej reformy (výnosy z privatizácie dosiahnuté v r. 2002) a na odstavenie jadrových elektrární z prevádzky

PRÍLOHA 5: VYBRANÉ EKONOMICKÉ UKAZOVATELE

Slovenská republika

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
						<i>Projekcia odhadov</i>	
Produkcia a výdavky	<i>(Reálna percentuálna zmena)</i>						
HDP	4,2	1,5	2,0	3,8	4,4	4,2	4,5
Spotreba súkromného sektora	6,5	3,2	-0,8	4,7	5,3	-0,4	na
Spotreba verejného sektora	12,5	-7,1	1,6	4,6	4,7	2,9	na
Hrubé fixné investície	11,0	-19,6	-7,2	13,9	-0,9	-1,2	na
Export tovarov a služieb	12,8	5,0	13,7	6,3	5,5	22,6	na
Import tovarov a služieb	16,5	-6,7	10,5	11,0	5,2	13,8	na
Hrubá produkcia priemyslu	na	-2,0	8,3	7,6	6,7	5,5	na
Hrubá produkcia poľnohospodárstva	5,4	0,3	1,9	4,9	-1,6	4,4	na
Zamestnanosť	<i>(Percentuálna zmena)</i>						
Pracovná sila (ku koncu roka)	0,9	0,9	2,0	2,0	0,3	0,4	na
Zamestnanosť (ku koncu roka)	-1,0	-1,8	-1,4	-1,0	0,5	0,9	na
	<i>(Ako percento pracovnej sily)</i>						
Nezamestnanosť (ku koncu roka)	15,6	19,2	17,9	19,8	17,9	17,4	na
Ceny a mzdy	<i>(Percentuálna zmena)</i>						
Spotrebiteľské ceny (ročný priemer)	6,7	10,6	12,0	7,1	3,3	8,5	7,5
Spotrebiteľské ceny (ku koncu roka)	5,6	14,2	8,4	6,4	3,4	9,3	6,0
Výrobné ceny (ročný priemer)	2,6	4,3	10,8	6,5	2,1	8,3	na
Výrobné ceny (ku koncu roka)	1,6	7,7	9,1	2,2	2,3	8,7	na
Priemerný hrubý mesačný zisk v hospodárstve	8,4	7,2	6,5	8,2	9,3	6,3	na
Vládny sektor 1/	<i>(Ako percento z HDP)</i>						
Bilancia verejnej správy	-3,8	-7,1	-12,3	-6,0	-5,7	-3,5	-4,0
Výdavky verejnej správy	42,9	43,3	45,4	47,7	47,4	47,9	na
Zadlženie verejnej správy	34,0	47,2	49,9	48,7	43,4	42,8	na
Menový sektor	<i>(Percentuálna zmena)</i>						
Peniaze v širšom zmysle (M2, ku koncu roka)	4,2	11,4	15,4	11,8	3,4	5,6	na
Domáce úvery (ku koncu roka)	2,5	3,4	-1,0	-17,0	3,8	12,2	na
	<i>(Ako percento z HDP)</i>						
Peniaze v širšom zmysle (M2, ku koncu roka)	60,5	62,4	65,1	67,3	64,1	62,1	na
Úroková miera a výmenný kurz	<i>(V percentách per annum, ku koncu roka)</i>						
Úroková miera pri refinancovaní	8,8	8,8	8,8	8,8	6,5	6,0	na
3-mesačná BRIBOR	18,3	14,3	7,9	7,8	6,0	6,0	na
Úroková miera na vklady 2/	10,3	10,5	7,2	5,2	4,6	4,6	na
Úroková miera na pôžičky 2/	13,3	11,1	9,8	8,4	8,7	8,7	na
	<i>(Korún za americký dolár)</i>						
Výmenný kurz (ku koncu roka)	36,9	42,3	47,4	48,5	40,0	32,9	na
Výmenný kurz (ročný priemer)	35,2	41,4	46,2	48,4	45,3	36,8	na
Vonkajší sektor	<i>(V miliónoch USD)</i>						
Bežný účet	-1.982	-980	-702	-1.746	-1.924	-280	-1.491
Obchodná bilancia	-2.353	-1.092	-904	-2.125	-2.117	-641	-1.894
Export tovaru	10.720	10.229	11.872	12.645	14.382	21.838	26.205
Import tovaru	13.073	11.321	12.777	14.770	16.499	22.479	28.099
Priame zahraničné investície, čisté	560	799	1.904	1.549	4.118	549	1.500
Hrubé rezervy (ku koncu roka), okrem zlata	2.869	3.371	4.047	4.139	8.703	11.678	na
Objem zahraničného zadlženia	11.902	10.518	10.804	11.269	13.188	18.322	na
	<i>(V mesiacoch importov tovarov a služieb)</i>						
Hrubé rezervy (ku koncu roka), okrem zlata	2,3	3,1	3,4	3,0	5,9	5,7	na
	<i>(Ako percento z príjmov bežného účtu, okrem transferov)</i>						
Splatná dlhová služba	11,2	16,5	17,1	19,1	11,5	11,2	na
Štatistické položky	<i>(Denominácie podľa označenia)</i>						
Obyvateľstvo (ku koncu roka, v miliónoch)	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	na
Podiel priemyslu na HDP (v percentách)	761.437	844.108	934.079	1.009.839	1.096.384	1.195.812	1.343.345
HDP (v miliónoch korún)	4.112	3.780	3.742	3.883	4.497	6.044	na
HDP na obyvateľa (v amer. dolároch)	24,4	26,2	25,5	25,2	23,7	24,8	na
Podiel poľnohospodárstva na HDP (v percentách)	4,8	4,2	4,2	4,5	4,1	3,7	na
Bežný účet/HDP (v percentách)	-8,9	-4,8	-3,5	-8,4	-8,0	-0,9	na
Zahraničné zadlženie – rezervy v miliónoch USD	9.035	7.152	6.727	7.080	3.993	6.173	na
Zahraničné zadlženie/HDP (v percentách)	55,9	53,4	56,3	56,5	54,5	56,3	na
Zahraničné zadlženie/export tovaru a služieb (v percentách)	91,8	86,3	76,5	74,5	76,9	72,9	na

1/ Položky verejnej správy zahŕňujú štát, miestne samosprávy a mimorozpočtové fondy. Celková bilancia štátnej správy podľa metodológie Európskeho systému účtov ESA 95, vrátane z r. 1999

2/ Vážený priemer všetkých splatných položiek. Od r. 1995 úroková miera na pôžičky nezahŕňa pôžičky pri nulovej úrokovej miere.

PRÍLOHA 6: TRANSFORMÁCIA PRÁVA

KOMPARATÍVNE ZHODNOTENIE OBCHODNÉHO PRÁVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Na základe každoročného Prehľadu ukazovateľov právneho prostredia EBRD, ktorý zisťuje vnímanie právnikov, ktorí ovládajú právo Slovenskej republiky, je obchodné právo Slovenskej republiky vnímané v niekoľkých posledných rokoch ako relatívne stabilné a blížiacie sa všeobecne uznávaným medzinárodným štandardom, hoci sa naďalej vyskytujú niektoré problémy ohľadom aplikácie práva justíciou.

Na základe Prehľadu ukazovateľov právneho prostredia EBRD z r. 2002 je obchodné právo Slovenskej republiky vnímané ako približne na rovnakej úrovni ako v Slovinsku, Poľsku, alebo Lotyšsku. Podľa vnímania miestnych právnikov sa zdá, že zaostáva za právom ostatných prístupujúcich krajín akými sú Česká republika, Maďarsko, Litva a Estónsko.

ZHODNOTENIE PRÁVNEHO ODVETVIA

▪ Konkurz

Konkurz a insolventnosť sa spravujú „Zákonom o konkurze a vyrovnaní z r. 1991“, v znení neskorších predpisov („Zákon o konkurze“). Na základe sektorového Zhodnotenia insolventnosti z r. 2003 vypracovaného EBRD, je tento zákon považovaný iba za priemerne vyhovujúci medzinárodným štandardom. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky v súčasnosti pripravuje novú verziu zákona o konkurze, ktorá má byť podľa očakávaní predložená parlamentu v septembri r. 2004. Očakáva sa, že nový zákon okrem iného významne zlepší postavenie správcov konkurznej podstaty.

Zákon o konkurze zahŕňa tak konkurz (likvidácia) ako aj vyrovnanie (reorganizácia). Pred novelami Zákona o konkurze z r. 2000 bolo obdobie, počas ktorého trvala správa konkurznej podstaty podniku v konkurze prakticky neobmedzené. Novelu z r. 2000 stanovili obmedzenie pôsobenia správcu konkurznej podstaty na 18 mesiacov, počas ktorých musia byť aktíva podniku prevedené na hotovosť. Toto obdobie môže však ešte stále byť neprimerane dlhé a môže však byť tiež predĺžené nariadením súdu.

Dlžník sa považuje za insolventného, ak má viac ako jedného veriteľa a nie je schopný uhrádzať svoje nezaplatené finančné záväzky do 30 dní potom, ako nadobudnú splatnosť. V tom prípade veritelia, alebo sám dlžník môžu podať návrh na začatie konkurzu. Zákon o konkurze bohužiaľ tiež ustanovuje, že dlžník sa môže pokladať za insolventného, ak má „nadmerné dlhy“, termín, ktorý v Zákone o konkurze nie je definovaný. Táto nejednoznačnosť preto umožňuje zneužitie. Okrem toho, na začatie likvidácie alebo vyrovnacieho konania musí byť dlžník insolventný. To sťažuje stranám, aby urobili opatrenia, ak očakávajú insolventnosť (t. j. začať u dlžníka vyrovnacie konanie pred vysokými splátkami splatného dlhu) a sťažujú úspešné vyrovnanie.

Konkurz a vyrovnanie sú oprávnené riešiť krajské prvostupňové obchodné sudy. Neexistuje žiadny špecializovaný obchodný alebo konkurzný súd schopný konať vo veci konkurzu.

Ak raz bolo začaté konanie na základe Zákona o konkurze, zabezpečený veriteľ si nemôže uplatňovať svoje práva z dohody o zabezpečení. Namiesto toho bude zábezpeku realizovať správca konkurznej podstaty. Napriek tomuto obmedzeniu sa zdá, že zabezpečený veriteľ bude oprávnený v celom rozsahu na výnos z predaja zabezpečených aktív, pravdepodobne mínus náklady samotného predaja.

Ak je podaný návrh, aby bol na dlžníka vyhlásený konkurz a súd ho vyhlási, je menovaný správca konkurznej podstaty a dlžník podlieha likvidácii všeobecne v prospech svojich veriteľov.

Ak je dlžník presvedčený o svojom možnom vyrovnaní, môže požiadať o zahájenie vyrovnacieho konania. Takáto žiadosť musí obsahovať detailný návrh na vyrovnanie a zoznam dlžníkových aktív a pasív. Návrh na vyrovnanie musí byť schválený súdom aj veriteľmi, vlastníacimi najmenej 75 percent dlhu, ktorý dlžník dlží. Úspešné vyrovnanie je zložité kvôli mimoriadne vysokému požadovanému percentu podpory veriteľov, spolu s neexistenciou akéhokoľvek zaistenia úveru po podaní návrhu na konkurz, ktorý má byť prioritne poskytnutý.

▪ **Kapitálový trh**

Primárna legislatíva, ktorou sa spravuje kapitálový trh obsahuje Zákon č. 566/2001 „O cenných papieroch a investičných službách“ v znení neskorších predpisov, Zákon č. 594/2003 „O kolektívnych investíciách“ v znení neskorších predpisov, Zákon č. 429/2002 „O burze cenných papierov“ v znení neskorších predpisov, a Zákon č. 530/1990 „O dlhopisoch“ v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 566/2001 „O cenných papieroch a investičných službách“ sa stal účinným 1. januára r. 2002 a bol novelizovaný v r. 2003 (so zmenami s účinnosťou od 1. januára 2004). V porovnaní sa starým zákonom o cenných papieroch Zákon č. 566/2001, spolu s nedávnymi novelami Obchodného zákonníka významne zlepšili práva akcionárov. Zákon taktiež sprísnil reguláciu firiem obchodujúcich s cennými papiermi pôsobiacich na slovenskom trhu. Za zmienku stojí, že na začiatku r. 2002, zaniklo šesť takzvaných spoločností - fondov „úspor a pôžičiek“ v dôsledku nedostatočnej likvidity na splnenie nárokov klientov. Boli prevádzkované na základe Obchodného zákonníka a neboli regulované ani Centrálnou bankou ani Úradom pre finančný trh. Odhad celkovej straty týchto šiestich spoločností je viac ako dvadsaťtri miliárd slovenských korún. Klienti fondov týchto spoločností nesplňajú podmienky pre program poistenia vkladov, ktorý chráni bežné bankové vklady. Pred vyhlásením Zákona č. 566/2001 „O cenných papieroch a investičných službách“ sa od skrachovaných fondov zo zákona nevyžadovalo, aby zverejnili počet klientov, aké sumy vybrali na ich vkladoch, alebo čo robili s vkladmi. V súčasnosti legislatíva zabraňuje takýmto typom operácií.

Podľa Zákona č. 96/2002 „O dohľade nad finančným trhom“, kapitálové trhy (a sektor poisťovníctva) sú kontrolované Úradom pre finančný trh ("ÚFT"), ktorý bol zriadený a začal fungovať v novembri 2000 na základe starého zákona predchádzajúceho Zákon č. 96/2002. Zatiaľ čo ÚFT už od svojho zriadenia zlepšil svoju spoluprácu s ostatnými regulačnými orgánmi, mal dosiahnuť ďalší pokrok v inštitucionálnom rozvoji, aby udržal tempo s rýchlym rozvojom finančného sektora. V tejto súvislosti treba poznamenať, že podľa súčasného systému legislatívy je Ministerstvo financií

naďalej zodpovedné za vypracovanie legislatívy a predpisov použiteľných pre tieto segmenty finančného systému, zatiaľ čo právomoci ÚFT sú obmedzené na ich presadzovanie a dohľad. Avšak treba tiež poznamenať že vláda sa rozhodla do r. 2005 začleniť predpisy a dohľad nad všetkými bankami a nebankovými finančnými trhmi pod správu Národnej banky Slovenska.

Burza cenných papierov v Bratislave („BCPB“) bola založená 15. marca 1991 ako akciová spoločnosť na základe nariadenia Ministerstva financií. BCPB v súčasnosti vykonáva svoju činnosť na základe licencie ÚFT vydanéj v r. 2001. Obchodovanie na BCPB začalo 6. apríla 1993.

Pokiaľ ide o sektor poisťovníctva, kľúčovou legislatívou je Zákon č. 95/2002 „O poisťovacom odvetví“, v znení neskorších predpisov. Tento zákon nadobudol účinnosť v marci r. 2002 a nahradil starý zákon vyhlásený v r. 1991 a všetky nasledujúce novely. Nový zákon stanovil terajším novým poisťovacím spoločnostiam prechodné obdobie jedného roka, aby prispôsobili svoje fungovanie novému systému regulácie. Avšak niektoré ustanovenia sú navrhnuté tak, aby vstúpili do účinnosti až v čase vstupu do EÚ. Na základe Zákona č. 95/2002, sa od externých audítorov vyžaduje, aby podávali správu dozorným orgánom, čo môže narušiť schopnosti spoločnosti plniť si svoje záväzky. V obmedzenom rozsahu tiež tento zákon posilňuje podnikové riadenie poisťovacích spoločností.

▪ **Zákon o obchodných spoločnostiach a riadenie spoločností**

Hlavná legislatíva slúžiaca ako zákon o obchodných spoločnostiach je Obchodný zákonník (Zákon č. 513/1991 Zb.), ktorý bol pôvodne vyhlásený 1. januára 1992 s najnovšími novelami účinnými od 1. februára 2004.

Vzhľadom na výsledky Zhodnotenia sektora podnikového riadenia EBRD z r. 2003, Slovenská republika je krajinou, ktorej zákony vzťahujúce sa na riadenie spoločností (t.j., „zákon o účtovných knihách“, nie ako je príslušná legislatíva implementovaná), sa v porovnaní s *Princípami podnikového riadenia* OECD umiestnili medzi „priemerne vyhovujúcimi“ krajinami. Všeobecné priority reforiem pre krajiny v tejto kategórii sú zlepšenie efektívnej implementácie a presadzovania existujúcej legislatívy, súčasne s pokračovaním v reformovaní existujúcich zákonov.

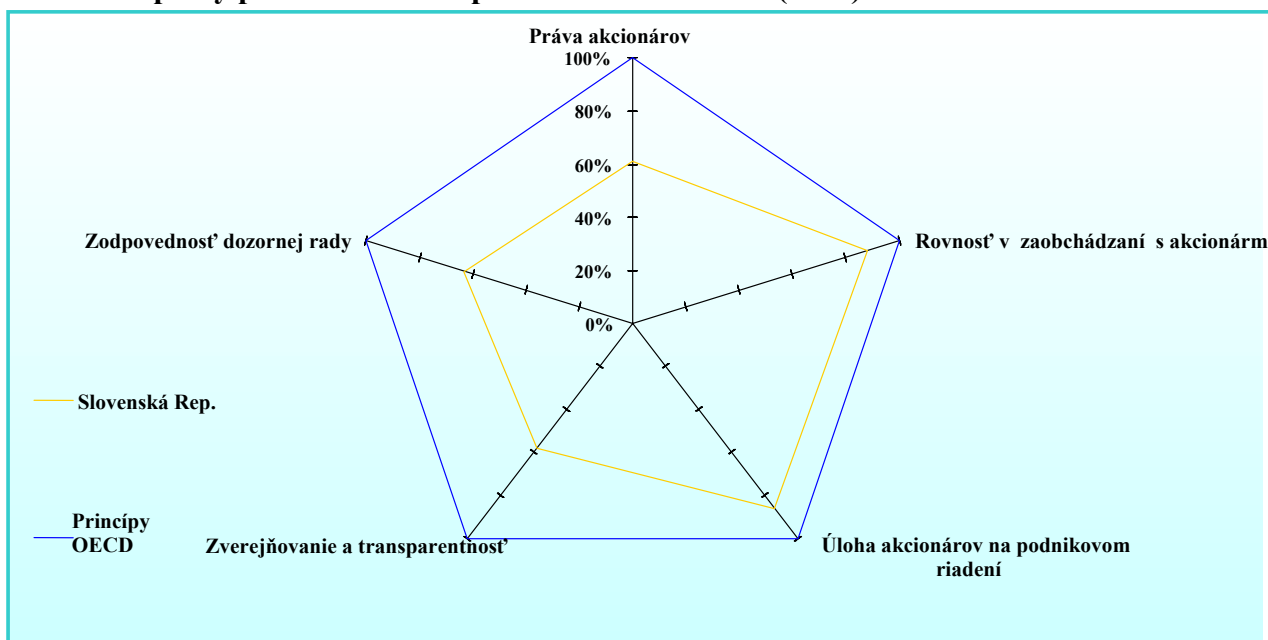
Detailná analýza výsledkov Zhodnotenia sektora podnikového riadenia EBRD (viď graf dolu) naznačuje, že zákonný rámec podnikového riadenia by potreboval posilnenie vo viacerých bodoch, vrátane nasledovných, tento zoznam však nie je vyčerpávajúci:

- Práva akcionárov: sú potrebné jasné ustanovenia v zákone, ktoré by oprávňovali zhromaždenie akcionárov menovať audítorov, schváliť ich odmeňovanie a vyžiadať si dodatočné informácie ohľadom ich správy; zákon by mal tiež zaistiť dostatočne veľkú kvalifikovanú väčšinu spoločnosťou vydaných akcií a akcií v obehú s hlasovacím právom pre dôležité rozhodnutia ako napríklad zmeny v stanovách spoločnosti, fúzia, alebo reorganizácia, ukončenie činnosti, alebo dobrovoľná likvidácia.
- Zodpovednosť dozornej rady: zákon ukladá dozornej rade zodpovednosť za monitorovanie a riešenie potenciálnych konfliktov záujmov medzi

manažmentom, členmi dozornej rady a akcionármi; dozorná rada má tiež byť zodpovedná za monitorovanie efektivity postupov pri riadení spoločnosti podľa ktorých funguje; zo zákona by mala existovať definícia chápania „nezávislosti dozornej rady“.

- Zverejňovanie a transparentnosť: momentálne neexistuje povinnosť pripravovať finančné výkazy štvrťročne (iba polročne); spoločnosti má byť zákonom prikázané zverejňovať transakcie so stranami spriaznenými s jednotlivými členmi rady a dôležitými manažérmi; akcionári majú mať prístup k dokumentom ako sú zoznam akcionárov vlastniacich 1 percento alebo viac z celkových vydaných akcií spoločnosti, alebo zoznam akcionárov, ktorí ešte úplne nesplatili svoje akcie.

Rozličné aspekty právneho rámca podnikového riadenia (2003)

Poznámka: Vrchol na každej osi predstavuje ideálnu hodnotu, t.j. v súlade s *Princípmi podnikového riadenia* OECD. Čím plnšia je „pavúčia sieť“, tým bližšie sú zákony danej krajiny o podnikovom riadení týmto princípom.
Prameň: Projekt Zhodnotenia sektora podnikového riadenia EBRD, zhodnotenie za r.2003

Za zmienku stojí, že nový Zákon o účtovníctve nadobudol účinnosť 1. januára 2003 (hoci bol následne novelizovaný v tom istom roku). Taktiež podľa nového zákona č. 429/2002 „O burze cenných papierov“, sa od 1. januára 2004 požaduje od emitenta cenných papierov, aby vypracovával účtovnú uzávierku podľa Medzinárodných štandardov účtovnej evidencie. Obidva zákony pomohli zlepšiť právny systém Slovenskej republiky v oblasti podnikového riadenia.

▪ **Koncesie**

Slovensko sa v súčasnosti pokúša modernizovať svoju legislatívu ohľadom koncesii. Avšak toto môže viesť k potrebe ďalších reforiem. Nový Zákon č. 523/2003 „O verejnom obstarávaní“ („Zákon o verejnom obstarávaní“), ktorý obsahuje state o koncesiách, nadobdol účinnosť 1. januára 2004 a nahradil predchádzajúci Zákon č. 119/1996 „o koncesiách“. Skutočnosť, že zákon o koncesiách bol zrušený a príslušné predpisy boli zavedené ako súčasť všeobecného zákona o verejnom obstarávaní

spôsobuje, že tento (druhý spomínaný) zákon je nedostatočne špecifický vo vzťahu ku koncesiam. Toto oslabuje koncesie ako dôležitý typ účasti verejného sektora a môže obmedzovať možnosti a teda aj záujem investorov.

Zákon o verejnom obstarávaní nie je v mnohých ohľadoch jasný, pokiaľ ide o záležitosti v spojitosti s koncesiami (predovšetkým ohľadom obsahu dohody o projekte a rozhodnutia vlády podporovať koncesie).

Zákon o verejnom obstarávaní definuje koncesné zmluvy, ale nie samotnú koncesiu. „Koncesná zmluva je zmluva rovnakého typu ako zmluva o dielo, okrem skutočnosti, že protihodnota za dielo, ktoré má byť vykonané, je vykompenzovaná právom využívať túto konštrukciu počas dohodnutého obdobia, čo môžu sprevádzať platby od predstaviteľa zmluvnej strany.”

Koncesionár je definovaný ako „fyzická alebo právnická osoba, alebo skupina vytvorená niekoľkými osobami, s ktorými bola uzavretá koncesná zmluva pri uplatňovaní metód a postupov v súlade s týmto zákonom“.

Zákon o verejnom obstarávaní sa vzťahuje na všetky typy verejných zmlúv vrátane koncesných. Vzťahuje sa na všetky oblasti týkajúce sa verejných prác a verejných služieb, avšak iba nepriamo a nie výslovne.

Je potrebné spomenúť aj nasledovné nedostatky zákona: neuvádza ani reštriktívny zoznam prípadov ukončenia, ani kompenzáciu pre koncesionára. Zákon o verejnom obstarávaní sa nezaobera takými záležitosťami akými sú vlastníctvo pozemku koncesionárom alebo aktíva projektu, ani sa ním nespravujú záležitosti spojené so zástavným právom, ktoré by mohol koncesionár zriadiť/previesť. Zákon nedovoľuje zmluvným stranám dohodnúť si právo, ktorým sa bude zmluva riadiť a nemá odsek o „zakročení“, ktorý je veľmi dôležitý pre veriteľov.

Na základe vyššie spomenutého sa môže zdať, že slovenské zákony o koncesiách potrebujú ďalšie zlepšenie, aby boli v súlade s medzinárodne uznávanými štandardmi moderného právneho rámca v tejto oblasti.

▪ **Zabezpečené transakcie**

Až dosiaľ bol trh pre zabezpečený úver na Slovensku obmedzený. Právne úkony pre prevzatie zábezpeky boli pomalé, možnosti veriteľov úspešne získať späť zábezpeku boli neisté a typy aktív prípustných ako zábezpeka boli obmedzené na nehnuteľný majetok a aktíva, ktoré dlžik mohol prenechať veriteľovi počas trvania úveru.

Prepracovanie Obchodného zákonníka presadzované Úradom podpredsedu vlády, ministrom hospodárstva a Ministerstvom spravodlivosti s podporou EBRD dramaticky zmenili jeho pozíciu. Nové ustanovenia vstúpili do účinnosti 1. januára 2003, keď začal fungovať nový register záväzkov, čo prinieslo Slovensku jeden z najrozvinutejších systémov pre zabezpečené úvery v Európe

Hlavné silné stránky nového zákona možno zhrnúť nasledovne:

Akékoľvek aktívum: Može byť zabezpečené akékoľvek aktívum spôsobilé prevodu. Zákon zahrňuje zabezpečenie nehnuteľného majetku, hnutelných aktív a nehnuteľností (ako napríklad práva a pohľadávky). Aktíva môžu byť identifikované všeobecným opisom a môžu zahŕňať aktíva nadobudnuté dlžníkom k budúcemu dátumu. Je možné zabezpečiť aj skupinu aktív, aj keď je zloženie tejto skupiny stále premenlivé (ako napríklad zásoby, obchodné pohľadávky, alebo dokonca celý podnik).

Akékoľvek záväzky: Je možné zabezpečiť všetky typy pohľadávok. Zabezpečený záväzok môže byť denominovaný v akejkoľvek mene, môže byť vo fixnej alebo variabilnej výške a môže obsahovať pohľadávky, ktoré vzniknú v budúcnosti. Zákon sa neobmedzuje na bankové úverovanie, ale pokrýva úvery poskytnuté akoukoľvek osobou.

Bez držby: Dlžník si môže ponechať vlastníctvo a pokračovať v používaní aktív určených ako zábezpeka. Takto môže používať tieto aktíva na vytvorenie výnosov potrebných pre splatenie úroku a zaplatenie zabezpečeného dlhu.

Jednoduché formality: Vytvorenie zabezpečenia je jednoduché a rýchle. Požiadavkami sú písomný súhlas a zverejnenie zábezpeky prostredníctvom registrácie. Ak je súhlas vo forme notárskeho zápisu, uľahčí to následné uplatnenie zábezpeky. Náklady na jej vytvorenie sú nízke.

Zverejňovanie: Záruka má byť zverejnená prostredníctvom registrácie. Keď sú už aktíva zaregistrované (napr. pozemky alebo lode), registrácia sa zaznamená v existujúcom registri. Vo všetkých ostatných prípadoch sa registrácia vykoná oproti menu dlžníka v novom registri záväzkov, ktorý vedie Slovenská notárska komora: Nový register je vedený v jednotnej elektronickej databáze a registráciu je možné urobiť okamžite cez terminál v ktorejkoľvek notárskej kancelárii. Informácia v registri je verejná a ktokoľvek môže do nej bezplatne nahliadnuť na internete.

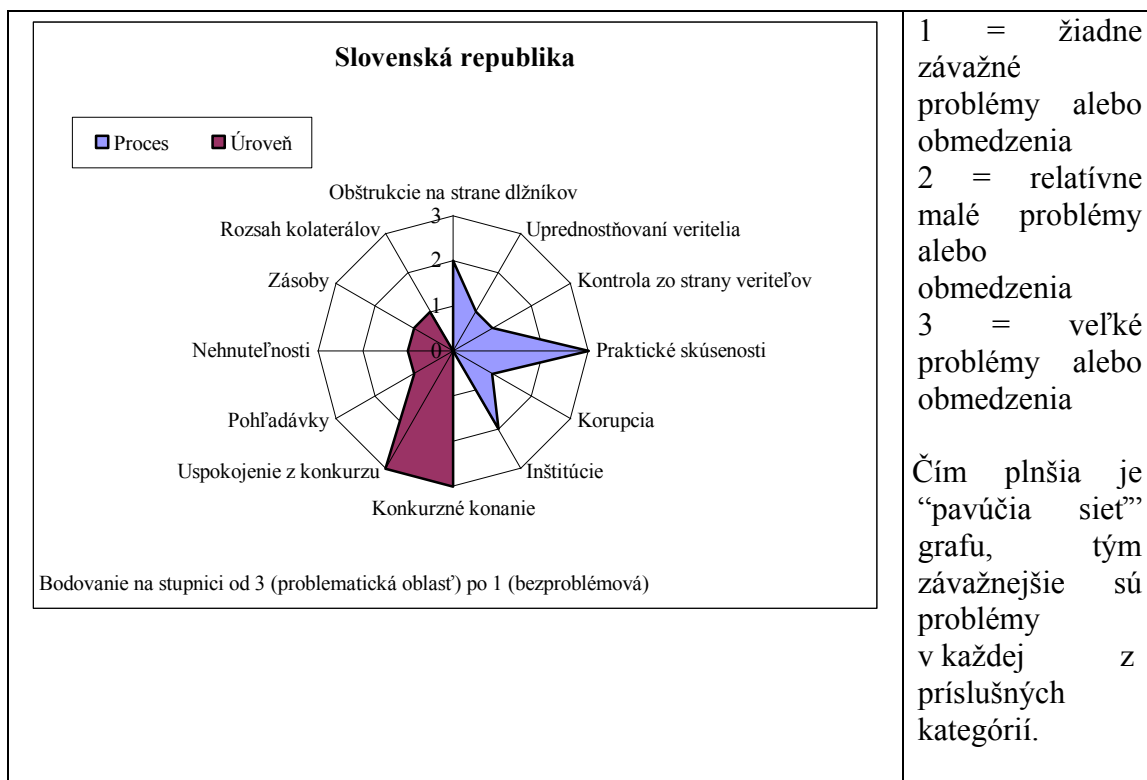
Priorita: Veriteľ má prednostné právo na aktíva použité na zabezpečenie, ktoré podlieha akémukoľvek predošlému zabezpečeniu poskytnutému iným veriteľom. Ostatné osoby rokujúce s dlžníkom sú schopné zistiť, či aktíva sú alebo nie sú predmetom zabezpečenia nahliadnutím do registra. Bežné pravidlá slúžia na ochranu bežného priebehu obchodných transakcií. Daňové pohľadávky už viac nie sú vyplácané (prednostne) pred zabezpečenými veriteľmi.

Vymáhanie a realizácia: Ak dlžník nebude splácať zabezpečený dlh keď je splatný, zabezpečený veriteľ má právo prevziať vlastníctvo a predať aktíva použité na zabezpečenie a použiť výnos na zaplatenie dlhu. Predaj sa môže uskutočniť prostredníctvom konania súdu, alebo aukciou, alebo súkromným predajom organizovaným veriteľom. Nový zákon o dobrovoľných súkromných aukciách tiež poskytuje rámec pre rýchle a efektívne dosiahnutie realizácie prostredníctvom aukcie.

Flexibilita zmlúv: Nový zákon poskytuje široký rámec pre dlžníka a veriteľa pri stanovení podmienok zabezpečenia spôsobom, ktorý zodpovedá tomu, na čom sa medzi sebou dohodli a podľa okolností ich konkrétnej obchodnej transakcie.

Prehľad ukazovateľov právneho prostredia EBRD z r. 2003, ktorý zhodnotil praktické aspekty vymáhania záväzkov v krajinách, v ktorých EBRD pôsobí poukázal na niekoľko určujúcich faktorov, ktoré si vyžadujú ďalšiu pozornosť: obvlášť zostáva problematické rozhranie vymáhania záväzkov a konkurzného konania. Prehľad taktiež potvrdzuje, že nový zákon je príliš čerstvý, aby mal plný účinok a že v krajine existuje nedostatok praktických skúseností (viď graf dolu).

Určujúce faktory pôsobiace na proces vymáhania záväzkov

Procesné faktory	Faktory úrovne
<p>Obštrukcie na strane dlžníkov: Možnosť dlžníka zabrániť, spomaliť alebo robiť iné obštrukcie v procese vymáhania na ujmu oprávneného na záväzok. Nezahrňuje legitímne uplatňovanie práva na obranu alebo odvolanie sa.</p> <p>Uprednostňovanie veriteľa: Účinok pohľadávok iných veriteľov (iných ako prednostných zabezpečených pohľadávok) na uspokojenie zabezpečených pohľadávok veriteľa.</p> <p>Kontrola zo strany veriteľov: Schopnosť veriteľa kontrolovať a ovplyvňovať priebeh procesu vymáhania.</p> <p>Inštitúcie: Spoľahlivosť súdov a ďalších inštitúcií potrebných na podporu procesu vymáhania.</p> <p>Praktické skúsenosti: Všeobecná úroveň praktických skúseností s procesom vymáhania v danej krajine.</p> <p>Korupcia: Dopad korupcie v rámci súdneho systému na proces vymáhania.</p>	<p>Konkurzné konanie: Dopad konkurzu dlžníka na proces vymáhania.</p> <p>Uspokojenie z konkurzu: Priorita zabezpečených pohľadávok veriteľa pri konkurze dlžníka.</p> <p>Pohľadávky: Hodnotenie jednoduchosti a istoty procesu vymáhania nároku z pohľadávok.</p> <p>Nehnuteľnosti: Hodnotenie jednoduchosti a istoty procesu vymáhania nároku z nehnuteľností.</p> <p>Zásoby: Hodnotenie jednoduchosti a istoty procesu vymáhania nároku zo zásob.</p>
<p><i>Prameň: Nový Prehľad ukazovateľov právneho prostredia z r. 2003 EBRD</i></p>	

▪ Telekomunikácie

Sektor telekomunikácií je v súčasnosti regulovaný Telekomunikačným úradom Slovenskej republiky („TÚSR“) a spravuje sa Zákonom o telekomunikáciách z r. 2000 („Telekomunikačný zákon“) v znení neskorších predpisov. TÚSR je zodpovedný za udeľovanie licencií, schvaľovanie typov zariadení, špecifikovanie všeobecných podmienok pre prepojenie, určovanie sadzieb a správu frekvencií. Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií je zodpovedné za prípravu politiky telekomunikácií a rozvojovú činnosť. Odkedy bol v r. 1993 vytvorený TÚSR, zodpovednosť a nezávislosť tejto agentúry boli zdokonaľované s prijatím Telekomunikačného zákona.

Telekomunikačný zákon tiež stanovuje udeľovanie licencií pre súkromné siete a iné ako hlasové telekomunikácie, prepojenie, univerzálne služby a prenájom liniek ako aj arbitrážne konanie pre spory medzi operátormi navzájom a medzi operátormi a spotrebiteľmi ako aj regulačné opatrenia pre liberalizované trhy. V súlade so všeobecnou medzinárodnou praxou je všeobecnou podmienkou telekomunikačného zákona, že všetko rozhodovanie o regulácii sa musí uskutočňovať s použitím princípov objektivity, nediskriminácie, transparentnosti a eliminácie správania smerujúceho proti hospodárskej súťaži. Súčasná legislatíva tiež garantuje TÚSR právo stanoviť tarify pre monopolných, alebo dominantných operátorov, kde „je vo verejnom záujme chrániť používateľov“. Pri regulácii taríf musí TÚSR brať do úvahy úroveň kompenzácie ceny a potrebu ďalších investícií do verejnej telekomunikačnej siete. Operátori a poskytovatelia služieb verejnej telekomunikačnej siete nemajú v súčasnosti povolené prerozdeľovať náklady alebo výnosy z ostatných činností alebo služieb.

Napriek tomu, že Telekomunikačný zákon od 1. januára 2003 plne liberalizuje slovenský telekomunikačný trh ako aj uchádzanie sa o licenciu viac ako 10 konkurenčných operátorov, účinné otvorenie trhu pre konkurenciu bolo podstatne oneskorené, kvôli neschopnosti úradov uskutočniť kritické prepojenie a implementovať opatrenia na oddelenie sieťových cien technického a programového vybavenia. Za zmienku stojí, že prvá dohoda o prepojení bola s konkurenčným operátorom podpísaná iba v novembri 2003, takmer rok po oficiálnom otvorení trhu.

Zdá sa, že v ostatných oblastiach Slovenská republika zaostáva v efektívnej implementácii v podstatných oblastiach v rámci regulovanej sféry. Konkrétne opätovné vyrovnanie taríf má ešte len byť dokončené; zdá sa, že nie sú jasné ustanovenia v súvislosti s univerzálnymi službami; zabezpečenie výberu/predvýberu sprostredkovateľov prenosu a prenosnosť čísel majú ešte byť plne implementované. Okrem toho bolo vyjadrené znepokojenie ohľadom kapacít a nezávislosti TÚSR pri potrebnom odelení regulačných a prevádzkových funkcií, ktoré sa má ešte len plne implementovať.

Okrem toho, že sa jedná o podmienku vstupu do Európskej únie (EÚ), plná implementácia celého *acquis* EÚ ohľadom telekomunikácií je nevyhnutným predpokladom pre prítiahnutie investícií a rozvoj tohto sektora. Preto by mali úrady podniknúť všetky nevyhnutné kroky na zaistenie rýchlej implementácie všetkých náležitých nástrojov regulácie a ich účinnosti. . Keďže primerane financovaný

a adekvátne personálne obsadený regulačný úrad je *sine qua non* moderného rozvoja sektora, vláda by mala venovať zvláštnu pozornosť zabezpečeniu, aby všetky zdroje a právomoci TÚSR nevyhnutné na to, aby sa presadil ako moderná nezávislá regulačná inštitúcia, boli tejto agentúre k dispozícii.

PROJEKTY PRÁVNÝCH REFORIEM

▪ ZABEZPEČENÉ TRANSAKCIE

EBRD sa stále angažuje na projekte reforiem práva ohľadom zabezpečených transakcií (viď opis v časti „Zabezpečené transakcie“ tohto Dodatku), monitoruje vplyv reformy na sektor veriteľov a spolupracuje s Ministerstvom spravodlivosti pri zaoberaní sa ťažkosťami a prekážkami, ktoré sa v praxi objavujú. Úloha ktorú vláda naďalej zohráva v tomto procese je dôležitá na zaistenie, že ekonomické výhody, ktoré boli očakávané, najmä pre MSP, sa naozaj dosiahnu

PRÍLOHA 7: ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

V poslednej „Komplexnej monitorovacej správe o pripravenosti Slovenska na členstvo“ (5. novembra 2003) v Kapitole 22: Životné prostredie je uvedené, že:

- V oblasti **kvality ovzdušia** je legislatíva zavedená a je v súlade s *acquis*. Administratívne kapacity sú zavedené a adekvátne fungujú. Plány a programy kvality ovzdušia je potrebné dokončiť. Je však potrebné zdokonaľiť kapacity na zriadenie a implementáciu plánov a programov. Pokiaľ ide o emisie prchavých organických zlúčenín z uskladňovania a distribúcie benzínu, bolo schválené prechodné opatrenie do 31. decembra 2007 s prechodnými cieľmi pre určité zariadenia na Slovensku.
- V oblasti **správy odpadov** je legislatíva zavedená a je v súlade s *acquis* s výnimkou novely Zákona o odpadoch ohľadom PCB/PCT (polychlórovaných bifenyloch / polychlórovaných trifenyloch) a nedávneho *acquis* o vozidlách na konci životnosti, ktoré je potrebné transponovať do vstupu. Administratívne kapacity sú zavedené a fungujú, ale je treba viac personálu na úrovni ministerstiev a regiónov. Je potrebné pokračovať v zriaďovaní systému zberu odpadov a zariadení na recykláciu a likvidáciu. Z tohto hľadiska je potrebné zabezpečiť dodržiavanie požiadaviek *acquis*. Pokiaľ ide o odpad z obalov, bolo schválené prechodné opatrenie s prechodnými cieľmi do 31. decembra 2007.
- V oblasti **kvality vôd** je legislatíva zavedená a je v súlade s *acquis*. Administratívne kapacity sú prevažne zavedené a fungujú, ale predsa potrebujú posilnenie. Monitorovanie pitnej vody je potrebné ďalej zlepšiť a je potrebné do vstupu prijať programy pre dusičnany a nebezpečné látky. Boli schválené prechodné opatrenia s prechodnými cieľmi pre mestské odpadové vody do 31. decembra 2015 a pre vypúšťanie určitých nebezpečných látok do 31. decembra 2006.
- V oblasti **ochrany prírody** je legislatíva zavedená a je v súlade s *acquis*. Do vstupu je potrebné ďalšie úsilie na dokončenie príprav zoznamu plánovaných oblastí záujmu Spoločenstva a vymedziť špeciálne chránené územia a použiť príslušnú mieru ochrany. Mimoriadnu pozornosť treba venovať zabezpečeniu náležitých konzultácií pri súčasnom predchádzaní oneskoreniu. Aj keď boli zlepšené technické a inštitucionálne kapacity vrátane administratívnych kapacít, je potrebné ďalšie posilňovanie aj čo sa týka potrieb presadzovania.
- Legislatíva ohľadom **priemyselného znečisťovania a riadenia rizík** je zavedená a je v súlade s *acquis*. Zatiaľ čo administratívne kapacity sú prevažne zavedené a fungujú, je potrebné zvýšené úsilie pre ich ďalšie posilňovanie a na zaistenie, vydania a dodržiavania povolení ohľadom všetkých nových zariadení, ktoré podliehajú pravidlám Integrovannej kontroly znečisťovania a (jeho) predchádzania (IPPC) a vydávania a doržievania povolení pre existujúce zariadenia do októbra 2007. Boli schválené prechodné opatrenia do 31. decembra 2011 pre IPPC, do 31. december 2007 pre určité veľké spaľovne a do 31. decembra 2006 pre určité kategórie činností a prevádzok pri niektorých zariadeniach na Slovensku.
- Legislatíva ohľadom **chemikálií a geneticky modifikovaných organizmov (GMO)** je zavedená a v súlade s *acquis*. Musí sa venovať pozornosť jej implementácii. Administratívne kapacity sú zavedené a fungujú. Je potrebné pokračovať v rozvíjaní koordinácie medzi zainteresovanými organizáciami.

- Transponovanie *acquis* ohľadom **hluku** pokračuje podľa plánu a legislatíva je v súlade s *acquis*, okrem nedávneho *acquis* o okolitom hluku, ktoré má byť transponované do júla 2004 v súlade so Smernicou. Administratívne kapacity sú zavedené a primerane fungujú.
- Pokiaľ ide o **jadrovú bezpečnosť a ochranu pred radiáciou**, zjednotenie legislatívy bolo v prevažnej miere dokončené a legislatíva je v súlade s *acquis*. Administratívne kapacity v tejto oblasti sú prevažne zavedené a primerane fungujú.

Na záver, Slovensko v podstate splňa záväzky a požiadavky vyplývajúce z prístupových rokovanií a je spôsobilé implementácie *acquis* v oblastiach **horizontálnej legislatívy, kvality ovzdušia, správy odpadov, kvality vody, ochrany prírody, riadenia priemyselných rizík, chemikálií a geneticky modifikovaných organizmov, hluku a jadrovej bezpečnosti a ochrany pred radiáciou**. Slovensko potrebuje dokončiť zjednotenie legislatívy v nasledujúcich oblastiach: horizontálna legislatíva, správa odpadov, kvalita ovzdušia, kvalita vody, priemyselné znečistenie, hluk a jadrová bezpečnosť a ochrana pred radiáciou. Potrebuje dokončiť plány a programy ohľadom kvality ovzdušia a pokračovať v rozvoji monitorovania kvality vôd. Je potrebné pokračovať v zriaďovaní systémov zberu odpadu a zariadení pre recykláciu a likvidáciu. Okrem tohomusí Slovensko venovať viac pozornosti implementácii vo vodárskom sektore, najmä čo sa týka kvality pitnej vody a musí dokončiť nevyhnutné programy. Navyše musí vynaložiť do vstupu ďalšie úsilie na dokončenie svojho zoznamu navrhovaných prírodných chránených území a špeciálnych oblastí ochrany vtáctva. Mimoriadnu pozornosť treba venovať zabezpečeniu náležitých konzultácií pri súčasnom predchádzaní oneskoreniu. Administratívne kapacity pre ochranu prírody vrátane ich presadzovania potrebujú ďalšie posilňovanie. Slovensko čiastočne splňa záväzky a požiadavky na členstvo v oblasti **priemyselného znečistenia**. Je potrebné zvýšené úsilie pre ďalšie posilňovanie administratívnych možností a pre zabezpečenie, vydávania a dodržiavania povolení pri zriadení nových IPPC . a Pri existujúcich zariadeniach je potrebné zabezpečiť vydávanie a doržovanie povolení až do októbra r. 2007.